



Hankintakäsikirja

Hankintakäsikirja sisältää ohjeita kynnysarvon ylittävien hankintojen kilpailuttamisprosessiin

Hyväksytty kaupunginhallituksessa x.x.2017 § x.

HANKINTAKÄSIKIRJA

SISÄLLYSLUETTELO

1. YLEISTÄ HANKINTALAIN SOVELTAMISESTA	4
1.1. Lähtökohtaisesti julkisyhteisön on kilpailutettava hankintansa	4
1.2. Hankinnat sidosyksiköltä	4
1.3. Hankinnan ennakoitu arvo määrittää hankintaan sovellettavat säädökset	5
1.4. Kynnysarvot ja hankinnan ennakoidun arvon laskeminen	5
Hankinnan ennakoidun arvon laskemista koskevia ohjeita:	7
2. HANKINTOJEN SUUNNITTELU	7
2.1. Käynnistäminen ja tarpeen arviointi	7
Hankinnan suunnittelun tavoitteet	8
2.2. Markkinoiden kartoittaminen ja vuoropuhelu	9
Markkinakartoitus	9
Tietopyyntö	9
Markkinavuoropuhelu	10
Koekäytöt	10
Markkinoiden luominen	10
2.3. Hankintamenettelyn valinta	11
Yleistä	11
Hankintamenettelyn valinta kansallisissa ja sote-palveluhankinnoissa	11
Hankintamenettelyn valinta EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa	11
Suorahankinnat	13
2.4. Hankinnan kohteen ja vertailuperusteiden määrittely	15
Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet kansallisissa hankinnoissa ja sote- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa	15
Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa	16
Hankinnan kohteen määrittely	20
Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja hinta-laatusuhteen vertailuperusteet	23
Ympäristönäkökohtien huomioiminen	25
Sosiaaliset näkökohdat	27
2.5. Kaupalliset ehdot	28
2.6. Tietosuoja-asetuksen huomioiminen hankinnassa	31

3. KANSALLISTEN JA SOTEPALVELUJEN + LIITTEEN E MUIDEN ERITYISTEN PALVELUJEN HANKINTOJEN TOTEUTTAMINEN	31
3.1. Hankintailmoitus ja tarjouspyyntö	32
3.2. Tarjouspyynnön täsmentäminen	34
3.3. Kysymykset ja vastaukset	34
3.4. Tarjousten vastaanotto	34
3.5. Soveltuvuuden arviointi	34
Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden selvittäminen	35
Neuvottelemine	36
3.6. Tarjousvertailu.....	36
3.7. Hankintapäätös ja tiedoksianto.....	37
Hankinnan keskeyttäminen	37
3.8. Hankintaoikaisu ja valitus markkinaoikeuteen	38
Hankinnan väliaikainen järjestäminen	39
3.9. Sopimuksen viimeistely ja allekirjoitus.....	39
Kansallisten hankintojen odotusajat.....	39
Sosiaali- ja terveystalveluiden sekä muiden erityisten palveluhankintojen odotusajat	39
Tilaaavastuulain mukainen selvitysvollisuus	40
Sopimuksen tekeminen.....	40
3.10. Jälki-ilmoitus.....	40
4. EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVIEN HANKINTOJEN TOTEUTTAMINEN	40
4.1. Hankintamenettelyn valinta	41
Avoin menettely.....	41
Rajoitettu menettely.....	41
Neuvottelumenettely.....	41
Kilpailullinen neuvottelumenettely.....	41
Innovaatiokumppanuus	41
Suorahankinta	41
Suunnittelukilpailu	41
Puitejärjestely	42
Dynaaminen hankintajärjestelmä	42
Sähköinen huutokauppa	42
4.2. Hankintailmoitus ja tarjouspyyntö	42
ilmoitukset	42
Tarjouspyynnön sisältö	45
Tarjouspyynnön asettaminen saataville ja sähköinen tiedonvaihto.....	46
4.3. Tarjouspyynnön täsmentäminen	47

4.4. Kysymykset ja vastaukset	47
4.5. Tarjousten vastaanotto	48
4.6. Soveltuvuuden arviointi	48
Yleistä	48
Pakolliset poissulkuperusteet	49
Harkinnanvaraiset poissulkuperusteet	50
Korjaavat toimenpiteet	51
Ehdokkaiden valinta	52
Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden selvittäminen	52
Tarjousten täsmentäminen	52
Neuvotteleminen	54
4.7. Tarjousvertailu	54
4.8. Hankintapäätös ja tiedoksianto	55
Hankintapäätöksen sisältö ja tiedoksianto	55
Hankinnan keskeyttäminen	58
4.9. Hankintaoikaisu ja valitus markkinaoikeuteen	59
Hankintaoikaisu	59
Hankintaoikaisun määräajat	60
Valitus markkinaoikeuteen, valitusaika ja markkinaoikeuden toimivalta	60
Hankinnan väliaikainen järjestäminen	61
4.10. Sopimuksen viimeistely ja allekirjoitus	62
Odotusajat ja täytäntöönpanokiello EU-hankinnoissa	62
Tilajavastuulain mukainen selvitysvelvollisuus	62
Sopimuksen tekeminen	63
4.11. Jälki-ilmoitus	64
5. HANKINTASOPIMUKSEN MUUTTAMINEN	64
5.1. Olennainen muutos on kielletty	64
5.2. Sallitut sopimusmuutokset	65
6. HANKINTAKÄSIKIRJAN PÄIVITTÄMINEN	66

HANKINTAKÄSIKIRJA

Hankintakäsikirja on tarkoitettu hankintalain soveltamisohjeeksi kilpailutusprossia valmistelevalle viranhaltijoille tai työntekijöille. Käsikirja ei ole kattava, vaan siihen on koottu yleisimpien hankintaprosessien ohjeistusta.

1. YLEISTÄ HANKINTALAIN SOVELTAMISESTA

1.1. LÄHTÖKOHTAISESTI JULKISYHTEISÖN ON KILPAILUTETTAVA HANKINTANSA

Tässä ohjeessa hankinnalla tarkoitetaan julkisyhteisön organisaationsa ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista ja vuokraamista (myös leasing-hankinnat) sekä urakalla teettämistä. Julkisten hankintojen sääntely perustuu EU-direktiiveihin, jotka on uusittu viimeksi 2014. Direktiivien vaatimukset on saatettu kansallisesti voimaan 1.1.2017 seuraavilla laeilla:

- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (hankintalaki) 1397/2016
- Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (eritysalojen hankintalaki) 1398/2016

Hankinnan arvo määrittelee sovellettavien säännösten ja menettelyjen perusteet. Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvon perusteella seuraavasti:

- 1) kansallisen kynnyksarvon alittaviin -> Kouvolan kaupungin pienhankintaohje, ei hankintal
- 2) kansallisen kynnyksarvon ylittäviin -> Hankintal – väljempi säännelty
- 3) EU-kynnyksarvon ylittäviin -> Hankintal – yksityiskohtainen säännelty

Kaupunkikonsernin sisäisissä hankinnoissa ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta. Hankinnan säilyminen kaupunkikonsernin sisäisenä sidosyksikköhankintana arvioidaan hankintalain 15 §:n ja oikeuskäytännön perusteella. Vastaavasti hankintalain mukaan arvioidaan, onko kuntien yhteistoiminnan kohdalla kysymys kaupallisesta taloudellisesta vastiketta vastaan tapahtuvasta hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä, hankintalain 16 §:ssä säädetystä, yhteistoiminnasta. Mikäli hankinta jää edellä mainittujen säännösten johdosta hankintalain soveltamisen ulkopuolelle, siihen ei sovelleta myöskään tätä ohjetta.

1.2. HANKINNAT SIDOSYKSIKÖLTÄ

Kaupungin eri yksiköiden toisilleen tarjoamat sisäiset palvelut jäävät hankintalain kilpailuttamisvelvoitteen ulkopuolelle. Toinen merkittävä poikkeus hankintalain kilpailuttamisvelvoitteen soveltamisesta koskee nk. sidosyksiköltä (in house -yksikkö) tehtävää hankintaa.

Sidosyksikön käsite perustuu lähtökohtaisesti yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joten määritelmä on kehittyvä. Hankintalain säännöksen mukaisesti sidosyksikkö on hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, jota hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo samoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Lisäksi sidosyksikön tulee harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Muihin kuin omistajaan kohdistuvan liiketoiminnan eli ns. ulosmyynnin osuus saa olla pääsääntöisesti enintään 5 % ja 500.000 euroa. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. Sidosyksikköasemaa arvioidaan pääsääntöisesti sopimuksetko aikaan vallinneiden olosuhteiden mukaan. Mikäli sidosyksikköasema menetetään, yksiköltä tehtävät hankinnat tulee kilpailuttaa hankintalain mukaisesti.

1.3. HANKINNAN ENNAKOITU ARVO MÄÄRITTÄÄ HANKINTAAN SOVELLETTAVAT SÄÄDÖKSET

Kun hankinnan arvo on kynnysarvojen mukainen, hankintaan sovelletaan hankintalakia sekä Kouvolan kaupungin hankintaohjelmaa ja hankintaohjetta.

Hankintalakia sovelletaan hankinnan rahoituslähteestä riippumatta. Hankintalakia ja -ohjetta on siis noudatettava riippumatta siitä, tulevatko hankintaan käytettävät varat kaupungin omasta budjetista, EU:n rakennerahastoista, maksullisen toiminnan tuloista taikka testamentista, lahjoituksesta, sponsoroinnista tai muusta vastaavasta lähteestä. Ulkopuolista rahoitusta saavien projektien hankinnoissa on lisäksi huomioitava rahoittajan antamat projektin hankintoja koskevat ohjeet.

1.4. KYNNYSARVOT JA HANKINNAN ENNAKOIDUN ARVON LASKEMINEN

Hankinnan ennakoitun arvon laskemisella pyritään selvittämään ja ennakoimaan käynnistyvän hankinnan suurin kokonaisarvo.

Hankinnan kohde	Kansallinen kynnysarvo (alv 0 %)	EU-kynnysarvot 2018 lukien* (alv 0 %)
Tavara- tai palveluhankinta Suunnittelukilpailu	60.000 euroa	221.000 euroa
Rakennusurakka	150.000 euroa	5.548.000 euroa
Hankinnan kohde	Kansallinen kynnysarvo (alv 0 %)	
Sote, koulutus, kulttuuri, hallinto palveluhankinta liite E	400.000 euroa	
Muu erityinen palveluhankinta liite E	300.000 euroa	
Käyttöoikeussopimus	500.000 euroa	

EU-kynnysarvot (Erityisalojen hankintalain 13 §)	
Hankintalaji	Kynnysarvo (euroa)
Tavara- ja palveluhankinnat	443 000
Rakennusurakat	5 548 000
Suunnittelukilpailut	443 000
Käyttöoikeussopimukset	5 548 000

* Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa EU-kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein (seuraavaksi 1.1.2020 alkaen) ja julkaisee tarkistetut kynnysarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin uudet kynnysarvot korvaavat aiemmin ilmoitetut. Työ- ja elinkeinoministeriön on viivytyksettä ilmoitettava virallisessa lehdessä EU-kynnysarvojen muutoksista Euroopan yhteisöjen komission tekemien tarkistusten mukaisesti.

Ennakoidut arvot lasketaan aina ilman arvonlisäveroa. Arvioinnin tulee perustua hankinnan ilmoittamisajankohdan tai muun hankintamenettelyn aloittamisajan arvoon. Arvoon lasketaan mukaan optio- ja muut sopimuksen pidennysehdot sekä eri vaihtoehtojen ennakoidut arvot ja tarjoajille maksettavat palkkiot.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, on kaikkien osien ennakoitu arvo laskettava yhteen. Jos osien yhteenlaskettu arvo on vähintään kansallisen tai EU-kynnysarvon suuruinen, jokaisen osan hankinnassa noudatetaan yhteenlasketun arvon mukaista menettelyä.

Hankintaa ei saa pilkkoa eli jakaa eriin, osittaa tai laskea hankinnan arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain tai hankintaohjeen säännösten välttämiseksi. Hankinnan pilkkominen voidaan katsoa olevan kyseessä esimerkiksi silloin, kun luontevan hankintakokonaisuuden hankintoja (esim. saman tyyppisten tavaroiden tai palveluiden hankintoja) kilpailutetaan/suorahankitaan useissa erissä ja hankinnat tapahtuvat ajallisesti siten, että suunnitelmallisessa hankintatoimessa hankintaerät olisi voitu kilpailuttaa kokonaisuuksina. Tämä merkitsee sitä, että hankinnan kokonaisuutta arvioitaessa huomioitavaksi tulevat koko organisaation (hankintayksikön) saman tyyppiset hankinnat, eivät pelkästään yhden yksikön toteuttamat hankinnat.

Kiellettyä on myös hankinnan keinotekoinen yhdisteleminen esimerkiksi hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävään hankintaan siinä tarkoituksessa, että hankintaan ei tarvitsisi soveltaa hankintalakia, tai että hankintaan sovellettaisiin lievempiä menettelysäännöksiä kuin muutoin.

HANKINNAN ENNAKOIDUN ARVON LASKEMISTA KOSKEVIA OHJEITA:

Hankinnan jaottelu	Ennakoidun arvon laskemisohje
Yksittäinen tavara- tai palveluhankinta	Suurin maksettava kokonaiskorvaus mukaan lukien mahdolliset vaihtoehdot sekä optio- ja pidennysehdot.
Rakennusurakka	Urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.
Tavarahankinta, jonka kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen	Määräaikaisen, enintään 12 kk voimassa olevan sopimuksen osalta ennakoitu voimassaolon aikainen kokonaiskorvaus ja yli 12 kk voimassa olevan sopimuksen osalta kokonaisarvo jäännösarvo mukaan lukien. Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen osalta ennakoitu kuukausiarvo kerrottuna luvulla 48.
Säännöllisesti toistuvat tai määräajoin uudistettavat tavara- tai palveluhankinnat	Viimeksi kuluneiden 12 kk:n aikana tai viimeksi kuluneen talousarviokauden aikana peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvo seuraavan 12 kk aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen. Niiden hankintojen yhteisarvo, jotka tehdään ensimmäistä toimitusta seuraavien 12 kk:n aikana tai seuraavan talousarviokauden aikana.
Palveluhankinta ilman kokonaishintaa	Määräaikainen, enintään 48 kk voimassa olevan sopimuksen osalta voimassaolon aikainen ennakoitu kokonaisarvo. Toistaiseksi voimassa olevien tai yli 48 kk voimassa olevan sopimuksen osalta kuukausiarvo kerrottuna luvulla 48.
Puitejärjestely	Puitejärjestelyn keston ajaksi suunniteltujen hankintojen kokonaisarvo. Puitejärjestely voi kestää vain poikkeuksellisesti yli 48 kk.
Dynaaminen hankintajärjestelmä	Dynaamisen hankintajärjestelmän keston ajalle suunniteltujen hankintasopimusten kokonaisarvo.
Innovaatiokumppanuus	Kumppanuuden eri vaiheiden aikana toteutettavien tutkimus- ja kehittämistoimintojen sekä kumppanuuden lopussa kehitettävien ja hankittavien tavaroiden, palvelujen ja rakennusurakoiden ennakoitu enimmäisarvo.

2. HANKINTOJEN SUUNNITTELU

2.1. KÄYNNISTÄMINEN JA TARPEEN ARVIOINTI

Hankinnan suunnittelulla tarkoitetaan vaihetta, jossa hankintayksikkö aloittaa hankintaprosessin. Hankintayksiköllä tarkoitetaan tilaajan roolissa olevaa palvelun tai tuotteen ostajaa. Hankinnan suunnitteluun liittyvät tehtävät kuuluvat pääosin ostavan yksikön vastuulle, vaikka hankinnan kilpailutus suoritettaisiin yhteistyössä konsernipalvelujen hankintatiimin kanssa. Tällöin hankintatiimin tehtävänä on varmistaa prosessin hankintasäädösten ja kaupungin oman hankintaohjeistuksen mukaisuus.

Hankintaa aloitettaessa on varmistuttava, että hankinta perustuu olemassa olevaan tarpeeseen, hankintavaltuus on olemassa/annettu ja että hankintaan on varattu riittävä määräraha.

HANKINNAN SUUNNITTELUN TAVOITTEET

Hankinta on suunniteltava huolellisesti, jotta käytettävillä määrärahoilla saadaan parhaat mahdolliset tulokset ja hankinnan muustakin asianmukaisesta läpiviemisestä voidaan olla jo etukäteen varmoja.

<p>Seikkoja, joista hankinnan suunnitteluvaiheessa on varmistuttava</p>	<p>Kokonaisuus, johon hankinnan kohde liittyy, on hahmotettu, samoin kuin ne tavoitteet, joihin hankinnalla pyritään. Hankinnan tavoitteissa on huomioitu asiakkaiden ja loppukäyttäjien tarpeet.</p> <p>Kilpailutuksen kohteena olevat tavarat ja palvelut tai urakkakokonaisuus muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden ja se mahdollistaa kilpailuolosuhteiden ja innovaatioiden hyödyntämisen.</p> <p>Hankinnan tekemiseen ja tuotantoon liittyvät riskit sekä toimittajan vaihtumiseen liittyvät riskit on kartoitettu hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävällä tasolla ja niiden hallinta pyritään varmistamaan.</p> <p>Valittu hankinnan toteutustapa on järkevä, taloudellinen ja lainsäädännönmukainen (puitejärjestely/puitesopimus, vuositarjous, kertahankinta, projektihankinta).</p> <p>Valittu hankintamenettely soveltuu parhaiten kyseiseen tuoteryhmään sekä hankinnan luonteeseen ja muihin siihen liittyviin seikkoihin.</p> <p>Rajoitetussa menettelyssä tai neuvottelumenettelyssä valittava tarjoajien määrä on oikeassa suhteessa hankinnan laajuuteen sekä arvoon ja käytetyt valintakriteerit mahdollistavat tarjoajien objektiivisen ja syrjimättömän valinnan.</p> <p>Valittava toimittajien määrä ottaa huomioon kilpailutilanteen säilymisen markkinoilla ja tukee uusien toimijoiden markkinoille pääsyä sekä on omiaan johtamaan hankintayksikölle edulliseen hankintaan.</p> <p>Hankinnan vaatimaan työmäärään on kiinnitetty huomiota (työmäärää voivat kasvattaa mm. suuren toimittajaryhmän kanssa käytävä tekninen vuoropuhelu ja sopimusneuvottelut) ja hankinnan toteuttamiseksi on käytössä riittävästi hankinta- ja substanssiosaamista.</p> <p>Hankinta on aikataulutettu realistisesti ja tarkoituksenmukaisesti huomioiden mm. kilpailutukseen ja hankintapäätöksen lainvoimaiseksi tuloon kuluva aika sekä määrärahojen käyttö.</p>
--	---

	<p>Tavallisuudesta poikkeavien hankkeiden suunnittelussa ja kilpailuttamisessa on tarpeen mukaan käytettävä hyväksi ulkopuolista asiantuntemusta.</p> <p>Mahdolliset yhteistoimintalaista seuraavat veloitteet on huomioitu (esim. vuokratyövoiman hankinta, ulkoistus jne.) ja niistä on konsultoitu henkilöstöyksikköä.</p> <p>Hankinta käynnistetään sellaisella toimintamallilla ja reunaehdoilla, jotka myös päätöksentekijä tulee hyväksymään.</p>
--	--

2.2. MARKKINOIDEN KARTOITTAMINEN JA VUOROPUHELU

MARKKINAKARTOITUS. Hankintayksikön tulee tehdä markkinakartoitus ja antaa tietoa toimittajille tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan. Hankintayksikkö voi esimerkiksi etsiä tietoa toimittajista ja niiden tarjonnasta internetistä, käydä messuilla ja tiedotustilaisuuksissa sekä tutustumalla yrityksiin ja niiden esitteisiin. Tietoja voi kysyä myös muilta hankintayksiköiltä. Markkinatilanteen kartoittamiseksi hankintayksikkö voi myös lähettää tietopyynnön tiedossa oleville potentiaalisille tarjoajille tai käydä teknistä vuoropuhelua tarjoajien kanssa. Markkinoiden kartoitus on selkeästi erotettava tarjouskilpailusta ja suoritettava ennen sitä, ettei tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua vaaranneta.

TIETOPYYNTÖ. Tietopyynnön tarkoituksena on kartoittaa markkinoilla toimivia yrityksiä, heidän toimintamallejaan ja ratkaisuvaihtoehtojaan sekä yleistä hintatasoa ja mahdollista halukkuutta osallistua hankkeen toteuttamiseen, jotta varsinaisella tarjouspyyntökierroksella saadaan mahdollisimman selkeät ja vertailukelpoiset tarjoukset. Tietopyyntö tulisi lähettää mahdollisimman monelle potentiaaliselle tarjoajalle, jotta varmistetaan tulevien tarjoajien tasapuolinen kohtelu. Tietopyyntö voidaan tästä syystä julkaista HILMA:ssa (www.hankintailmoitukset.fi). Tietopyyntö ei saa olla tarjouspyynnön kaltainen tai kohdennettu vain muutamalle yritykselle, ja siinä tulee selkeästi tuoda esille, että kyse on alustavasta kyselystä, ei vielä tarjouspyynnöstä.

Markkinakartoituksen/tietopyynnön aiheet	<p>Toimialaa ja liiketoimintaympäristöä koskevat yleiset tiedot (toimialan toimittajien kannattavuus, hinnoittelumekanismit, alan yleiset toimintakäytännöt ja toimintalogiikka, toimialan tulevat muutokset ja kehitysnäkymät, yritysten julkissektorin tuntemus ja osallistuminen julkisiin kilpailutuksiin, hankintayksikön sopimuksen houkuttelevuus jne.).</p> <p>Toimittajamarkkinoita koskevat tiedot (toimittajien lukumäärä, kilpailutilanne ja -keinot, markkinoiden alueellisuus ja niiden erot, näköpiirissä olevat muutokset jne.).</p>
---	--

Toimittajayrityksiä koskevat tiedot (henkilöstön määrä, liikevaihto, organisaatorakenne, yrityksen ikä, toimittajan toimiala sekä asema ja markkinaosuus siinä, taloudellinen tilanne, kannattavuus, osaaminen, tulevaisuuden suunnitelmat, yhteistyön edellytykset ja muut tarvittavat tiedot).

Tiettyjä tuotteita tai palveluja koskevat tiedot (tuotteen, palvelun soveltuvuus hankintayksikölle, lisäpalvelujen saatavuus, yritysten osaaminen ko. tuotteesta, palvelusta sekä yrityksen panostus tuotekehitykseen).

Saadut vastaukset tietopyyntöön ovat yleensä suuntaa antavia. Saadut vastaukset eivät sido toimittajia eikä hankintayksikkö ei voi käyttää hyväksi vastauksissa saamia tietoja lopullisen tarjouskilpailun vertailussa, elleivät kyseiset tiedot ilmene myös tarjouksesta. Tietopyyntö ei myöskään velvoita jatkamaan varsinaiseen tarjouskilpailuun, jos saatujen selvitysten perusteella hankintaa ei kannata toteuttaa. Varsinaista tarjouspyyntöä ei tule käyttää markkinoiden kartoittamiseen.

MARKKINAVUOROPUHELU. Hankintayksiköillä on mahdollisuus myös käydä ns. teknistä vuoropuhelua (markkinavuoropuhelu) toimittajien kanssa ennen lopullisen tarjouspyynnön lähettämistä. Tällä tarkoitetaan esim. toimittajatapaamisia ja tarjouspyyntöluonnoksen lähettämistä luettavaksi ja kommentoitavaksi mahdollisimman monelle tarjoajaehdokkaalle. Tarjouspyyntöä täydennetään tarjoajilta saatujen kommenttien perusteella. Tässäkin vaiheessa on huolehdittava tarjoajien tasapuolisesta kohtelusta.

Markkinakartoituksessa ja teknisessä vuoropuhelussa voidaan käyttää apuna lisäksi riippumattomia asiantuntijoita, muita viranomaisia tai toimittajia. Näiden tahojen neuvojen käyttäminen ei saa johtaa kilpailun vääristymiseen eikä syrjintään tai avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn, jolloin voi syntyä harkinnanvarainen poissulkuperuste, jotka koskevat toimittajan eturistiriitaa hankintamenettelyssä ja toimittajan osallistumista hankintamenettelyn valmisteluun tavalla, joka voi vääristää kilpailua. Lisätietoa poissulkuperusteista on kohdassa 4.6.

KOEKÄYTÖT. Hankintayksikkö voi ottaa toimittajan tarjoamia ilmaisia laitteita lyhytaikaiseen koekäyttöön tai lainaksi, mikäli tämä on tarpeen esimerkiksi hankinnan kohteen ominaisuuksien selvittämiseksi. Mikäli koekäytettävän laitteen käyttöön liittyy ostoja, esimerkiksi kuluvien tarvikkeiden tai aineiden johdosta, sovelletaan ostoihin niiden arvon perusteella määräytyviä hankintoja koskevia hankintaohjeen ja/tai hankintalain säännöksiä.

MARKKINOIDEN LUOMINEN. Jos markkinakartoituksella selviää, että markkinoilla ei ole vielä toimijoita tai niitä ei ole riittävästi, hankintayksikkö voi osallistua omalta osaltaan markkinoiden luomiseen tiedottamalla hyvissä ajoin etukäteen avoimesti ja aktiivisesti tulevista hankintasuunnitelmistaan sekä käymällä vuoropuhelua potentiaalisten tarjoajien kanssa hankintayksikön tarpeista.

2.3. HANKINTAMENETTELYN VALINTA

YLEISTÄ

Hankinnan suunnitteluvaiheessa valitaan hankintaan soveltuva hankintamenettely. Hankinnassa käytettävä menettely riippuu hankinnan arvosta, kohteesta, luonteesta, monimutkaisuudesta, valintaperusteesta, käytettävissä olevasta ajasta, neuvottelutarpeesta, markkinoilla toimivien toimittajien lukumäärästä ja viime kädessä hankintayksikön käytössä olevasta ammattitaidosta ja asiantuntemuksesta.

HANKINTAMENETTELYN VALINTA KANSALLISISSA JA SOTE-PALVELUHANKINNOISSA

Hankintalaissa ei ole säädetty kansallisissa ja sotepalveluhankinnoissa noudatettavia hankintamenettelyjä. Hankintayksikkö voi valita jonkun hankintalaissa kuvatun menettelyn tai määrittellä käytettävän menettelyn itse. Määrittelyssä tulee ottaa huomioon hankinnan arvo ja luonne ja menettelyn tulee hankintalain 3 § 1 momentissa säädettyjen periaatteiden (tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus) mukainen. Käytettävä hankintamenettely tulee kuvata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Suorahankintaa voidaan käyttää vain hankintalain 40 ja 41 §:ssä sekä sote-palveluiden osalta 110 §:ssä säädettyissä tapauksissa.

HANKINTAMENETTELYN VALINTA EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVISSÄ HANKINNOISSA

EU-hankinnoissa menettelyn valintaa ohjaa hankintalaki. Avoin ja rajoitettu menettely ovat ensisijaisia. Muita hankintamenettelyjä voidaan käyttää, jos niiden käyttöedellytykset täyttyvät. Neuvottelumenettelyn, kilpailullisen neuvottelumenettelyn, suorahankinnan, innovaatiokumppanuuden ja suunnittelukilpailun käyttö on perusteltava hankinta-asiakirjoissa, esimerkiksi hankinnan käynnistämistä koskevassa asiakirjassa tai viimeistään hankintapäätöksessä.

Hankinta- menettely	Kuvaus
Avoin menettely	Yksivaiheinen, selkeä, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta. Sopii perushankintoihin.
Rajoitettu menettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta. Sopii hankintoihin, joissa on tarve rajoittaa osallistujien määrää ja rajaamiseen löytyy selkeitä perusteita. Yleensä pitkäkestoinen tavara- tai palveluhankinta.

Neuvottelu- menettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, ei saa neuvotella pakollisista eli vähimmäisvaatimuksista eikä vertailuperusteista . Tarkoituksena on mukauttaa tarjoukset vastaamaan hankintayksikön vaatimuksia. Lopullisten tarjousten jälkeen ei neuvotella.
Kilpailullinen neuvottelu- menettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, saa neuvotella kaikista hankintaan liittyvistä näkökohdista . Tarkoituksena on löytää hankintayksikölle soveltuva ratkaisumalli, joka parhaiten täyttää sen tarpeet. Lopullisten tarjousten saavuttua parhaan tarjoajan kanssa voidaan tarjouksesta neuvotella tietyin edellytyksin.
Innovaatio- kumppanuus	Monivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, tarkoitettu sellaisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankintaan, joita ei ole markkinoilla. Menettelynä on neuvottelumenettely. Valitaan yksi tai useampi tarjoaja toteuttamaan tutkimus- ja kehittämistoimintoja peräkkäisissä vaiheissa, joista kunkin jälkeen kumppanuus voidaan päättää. Kehitystyön tulokset voidaan hankkia kumppanilta ilman tarjouskilpailua tietyin edellytyksin.
Suorahankinta	Yksivaiheinen, ei hankintailmoitusta, neuvottelumahdollisuus yhden tai useamman toimittajan kanssa. Edellyttää aina laissa määriteltyjen suorahankinnan edellytysten täyttymistä. Vapaaehtoinen suorahankintailmoitus.
Suunnittelukilpailu	Menettely, jonka tarkoituksena on hankkia suunnitelma, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla. Voidaan antaa palkintoja.
Puitejärjestely	Yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välinen sopimus, jossa sovitaan joko kaikista hankintaan sovellettavista ehdoista tai osa ehdoista jätetään auki. Käynnistetään yleensä avoimella, rajoitetulla tai neuvottelumenettelyllä.
Dynaaminen hankinta- järjestelmä	Täysin sähköinen hankintamenettely tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville tuotteille. Avoin kaikille dynaamisen hankintajärjestelmän ehdot täyttävillä tarjoajille sen keston ajan.
Sähköinen huutokauppa	Sähköisesti alenevin hinnoin tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevin uusin arvoin toteutettava huutokauppamenettely. Toteutetaan sen jälkeen, kun hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn perusteella tarjoajat on arvioitu ja tarjoukset käsitelty. Ei sovi rakennusurakkaan tai henkisten suoritusten hankintaan.

Puitejärjestely. Puitejärjestelyyn valittavien toimittajien määrä on ilmoitettava hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä vuotta, mutta hankinnan kohteen sitä perustellusti edellyttäessä se voi olla pidempi. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä olennaisia muutoksia sopimuskaudella. Puitejärjestelyn toimintavaihtoehdot ovat seuraavat:

A	B	C	D	E
Yksi toimittaja Ehdot sitovasti sovittu	Yksi toimittaja Osa ehdoista jätetty avoimiksi	Useampi toimittaja Ehdot sitovasti sovittu	Useampi toimittaja Osa ehdoista jätetty avoimiksi	Useampi toimittaja Osa ehdoista jätetty avoimiksi
Suorat tilaukset puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti	Tarjouksen pyytäminen ehtojen täydentämiseksi Tilaukset puitejärjestelyn ja täydennyksen mukaisesti	Toimittajavalinta puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti esim. ranking	Toimittajavalinta kevennetyllä kilpailutuksella -kirjalliset tarjoukset -riittävä tarjousaika -tarjouksen valinta puitejärjestelyn tarjouspyynnössä ilmoitettuja kriteerejä käyttäen -päätös+ tiedoksianto	Toimittajavalinta: Kevennetty kilpailu ja tietyin ehdoin suoraan ehtojen mukaisesti -toimintatapa ja mekanismi ilmoitettava puitejärjestelyn tarjouspyynnössä -kevennetty kilpailutus, kuten edellä D

E Kevennetty kilpailutus ja suora toimittajavalinta tai ranking. Puitejärjestelyssä voidaan sopia, että osa hankinnoista, esim. tietyn arvon alittavat, voidaan tehdä ilman kevennettyä kilpailutusta.

Näissä hankinnoissa noudatetaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja toimittajavalinnan ehtoja, kuten ranking-menettelyä. Tarjouspyynnössä on voitu ilmoittaa myös, että kansallisen kynnsarvon alittavat hankinnat tehdään suoraan joltain puitesopimustoimittajalta ja kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat tehdään kevennetyn kilpailutuksen perusteella.

SUORAHANKINNAT

Suorahankinnalla tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista.

Suorahankinnan käyttäminen on mahdollista vain hankintalain 40 ja 41 §:ssä säädettyissä tapauksissa. Lista on tyhjentävä. Kansallisten hankintojen suorahankintaperusteet ovat samat kuin EU-hankintojen suorahankintaperusteet:

- Avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei saatu lainkaan tarjouksia/osallistumishakemuksia tai soveltuvia; lisäedellytyksenä että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

- Teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan eikä järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja eikä hankintaehtoja ole keinotekoisesti kavennettu;
- Ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen;
- Ehdottoman välttämätön hankinta, määräaikoja ei voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;
- Hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyse massatuotannosta;
- Perushyödykemarkkinoilta noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat;
- Tavarat erityisen edullisesti liiketoimintaansa lopettavalta toimittajalta, pesänhoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyssä, akordissa tms.;
- Palveluhankinta suunnittelukilpailun perusteella suunnittelukilpailun voittajalta;
- Suorahankinnat lisätilauksissa:
 - Alkuperäiseltä toimittajalta tavarahankinta, jos aikaisemman laitteiston osittainen korvaus/laajennus ja yhteensopimattomuuden tai suhteettomien teknisten vaikeuksien takia ei voi vaihtaa toimittajaa, uusien sopimusten voimassaolo yhteensä alkuperäisen kanssa max. 3 v.
 - Aiempaa rakennusurakkaa/palvelua koskeva uusinta, jos suorahankinnasta ilmoitettu aiemman hankinnan ilmoituksessa ja uuden arvo huomioitu hankinnan arvossa (optio), max. 3 v. kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

Yksittäisissä tapauksissa sosiaali- ja terveysalan palveluhankinnoissa voidaan lisäksi soveltaa hankintalain 110 §:ää kun tarjouskilpailun järjestäminen tai palveluntarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakkuussuhteen turvaamiseksi.

EU-kynnysarvon ylittävistä suorahankinnoista suositellaan suorahankintailmoituksen julkaisemista.

Suorahankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikkö voi julkaista ilmoituksen aiotusta suorahankinnasta ennen hankintasopimuksen tekemistä. Suorahankintailmoituksen julkaiseminen on vapaaehtoista.

Kansallisessa hankinnassa ilmoitus tehdään HILMA-palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi). Ilmoituksessa on oltava ainakin hankintayksikön virallinen nimi ja yhteystiedot, hankintayksikön luonne, hankintayksikön hankinnalle antama nimi ja hankinnan kuvaus, hintahaarukka tai ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa sekä hankintalaji. Lisäksi on ilmoitettava sopimuskumppanin tai sopimuskumppanien nimet ja yhteystiedot sekä perustelut suorahankinnan käyttämiselle.

Ilmoitusmenettelyllä on vaikutusta muutoksenhakuaikeihin. Mahdollinen valitus aiotusta suorahankinnasta on tällöin tehtävä 14 päivän kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta. Mikäli asiasta ei valiteta 14 päivän kuluessa, suorahankinnasta tulee lainvoimainen, eikä hankintasopimuksen sitovuuteen voida enää muutoksenhaulla puuttua. Ilmoitusmenettelyä käyttämällä hankintayksikkö voi varmistaa sen, ettei hankintasopimuksen sitovuuteen voida jälkikäteen puuttua.

Hankintalain suorahankintaperusteissa kiireellä tarkoitetaan hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutunutta äärimmäistä kiirettä eli tilannetta, joka ei johdu hankintayksiköstä itsestään ja jota ei ole voitu kohtuudella ennakoida. Esimerkkinä äärimmäisestä kiireestä voidaan mainita onnettomuus tai ennalta arvaamaton laitteen rikkoutuminen ja siitä johtuva varaosa- ja korjaustarve. Äärimmäisestä kiireestä ei ole kysymys silloin, kun hankintaan on ryhdytty niin myöhään, ettei sitä pystytä toteuttamaan ennen määrärahan käyttöön oikeuttavan ajankohdan päättymistä.

Suorahankinnasta on tehtävä hankintapäätös. Otsikosta on ilmentävä, että kyseessä on suorahankinta, ja päätöksessä on perusteltava suorahankinnan hankintalain mukaisuus ja se, kuinka hintatasosta on varmistuttu.

Suorahankinta on erotettava tilauksista, joita hankintayksiköt tai niiden toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja -järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöönpanoa eikä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hankintapäätöksiä.

2.4. HANKINNAN KOHTEEN JA VERTAILUPERUSTEIDEN MÄÄRITTELY

EHDOKKAIDEN JA TARJOAJIEN SOVELTUVUUDEN VAATIMUKSET JA POISSULKEMISPERUSTEET KANSALLISISSA HANKINNOISSA JA SOTE- JA MUISSA ERITYISISSÄ PALVELUHANKINNOISSA

Tarjoajalle voidaan tarvittaessa asettaa soveltuvuusvaatimuksia, jotka voivat koskea ehdokkaan tai tarjoajan rekisteröitymistä, taloudellista tilannetta (kuten esimerkiksi tarjoajan luottoluokitusta tai liikevaihtoa) tai teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä (kuten kokemusta aiemmista vastaavista hankinnoista). Hankintayksikön tulee ilmoittaa soveltuvuusvaatimukset hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Soveltuvuusvaatimusten tarkoituksena on selvittää toimittajan soveltuvuutta hankinnan toteuttamiseen ja muissa kuin avoimessa menettelyssä myös (hankintaan liittyvien mahdollisten arviointiperusteiden ohella) valita ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun. Soveltuvuusvaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan kohteeseen (hankinnan luonne, käyttötarkoitus ja laajuus), ja niitä asetettaessa tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida, ettei niillä turhaan rajoiteta pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia. Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset. Ne ehdokkaat ja tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava pois tarjouskilpailusta.

Kansallisissa hankinnoissa voidaan käyttää EU-hankintojen pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkuperusteita. Poissulkuperusteisiin kannattaa viitata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, jos niitä käytetään. Poissulkeminen hankintalain mukaisilla poissulkemisperusteilla ei kuitenkaan edellytä, että siitä on mainittu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Pakollisten poissulkuperusteiden käyttöä kannattaa kuitenkin rajoittaa niitä koskevan rikosrekisteriotteiden tarkastamisen vuoksi. Kansallisissa hankinnoissa ei ole velvollisuutta käyttää yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa eli ns. ESPD-lomaketta, kuten EU-hankinnoissa.

Sote- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa on käytettävä pakollisia poissulkuperusteita ja harkinnanvaraisia poissulkuperusteita voidaan käyttää. Poissulkuperusteisiin kannattaa viitata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, jos niitä käytetään. Velvollisuutta käyttää yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa eli ns. ESPD-lomaketta ei ole.

Jos tarjoajaa koskee jokin poissulkuperuste, on tarjoajalla mahdollisuus ilmoittaa ns. korjaavista toimenpiteistä, joihin tarjoaja on ryhtynyt poistaakseen poissulkuperusteesta aiheutuvia vaikutuksia.

Vaatimuksia asetettaessa on huomattava, että ehdokkaalle tai tarjoajalle asetettujen vaatimusten ei tarvitse aina täytyä osallistumishakemuksen jättö- tai tarjouksentekohetkellä, vaan esimerkiksi palveluhankinnoissa on riittänyt, että tietty pätevyys tai osaaminen on, tai kalusto on käytettävissä, vasta sopimuskauden alkaessa.

EHDOKKAIDEN JA TARJOAJIEN SOVELTUVUUDEN VAATIMUKSET JA POISSULKEMISPERUSTEET EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVISSÄ HANKINNOISSA

Hankintayksikkö selvittää toimittajien soveltuvuutta hankinnan toteuttamiseen. Tämä tapahtuu asettamalla ehdokkaiden tai tarjoajien rekisteröitymistä, rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevia soveltuvuusvaatimuksia. Vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Vaatimusten tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Liian tiukkojen vaatimusten asettaminen voi vaikeuttaa aiheettomasti pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuutta osallistua tarjouskilpailuun.

Vaatimuksilla tulee voida avoimessa menettelyssä varmistaa, että tarjoajalla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa ja että sillä on riittävät taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat sekä tekniset ja ammatilliset valmiudet toteuttaa ko. hankintasopimus. Muissa menettelyissä soveltuvuusvaatimusten ja hankintaan liittyvien mahdollisten arviointiperusteiden avulla valitaan ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun.

Ehdokas tai tarjoaja osoittaa soveltuvuusvaatimusten täyttymisen **täyttämällä hankintayksikön laatiman yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan eli ns. ESPD-lomakkeen alustavaksi näytöksi sekä vakuuttamalla lomakkeessa**, että sitä ei koske mikään pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkuperuste ja että ehdokas tai tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset ja mahdolliset arviointiperusteet.

Hankintayksikkö voi eräin osin täydentää soveltuvuutta koskevia vaatimuksia sekä soveltuvuusvaatimuksen täyttämistä pyydettäviä selvityksiä, jotka tarkistetaan voittajalta. Näistä käytetään ESPD-lomakkeessa nimeä valintaperuste.

Seuraavassa on esitelty soveltuvuusvaatimuksia ja niitä koskevia selvityksiä. Ne on teknisen ja ammatillisen pätevyyden osalta lueteltu ns. tyhjentävästi eli muita ei voi pyytää.

Soveltuvuuden osa-alue	Soveltuvuutta koskevat vaatimukset eli ESPD-lomakkeella valintaperusteet
Rekisteröityminen	<p>Tarjoaja on merkitty ammatti- tai kaupparekisteriin. Selvitys tarvittaessa.</p> <p>Toimilupa tai järjestön jäsenyys, joka osoittaa oikeuden palvelun tarjoamiseen. Selvitys tarvittaessa.</p>
<p>Taloudellinen tilanne ja rahoitusasema</p> <p>Tekninen ja ammattipätevyys</p>	<p>Vuotuinen liikevaihto (enint. 2 kertaa hankinnan ennakoitu arvo vuodessa). Selvitys tarvittaessa.</p> <p>Taloudellisten suhdelukujen todellinen arvo. Selvitys tarvittaessa.</p> <p>Tarjoajan ottama ammatinharjoittajan vastuuvakuutus. Selvitys tarvittaessa.</p> <p>Muita tietoja, kuten luottoluokitustiedot tai tilinpäätöstiedot. Selvitys tarvittaessa.</p> <p>Tiedot tärkeimmistä toimituksista eli referenssit. ”Tarjoaja on suorittanut hankintayksikön vaatimana ajanjaksona seuraavat hankintayksikön vaatimukset täyttävät tavara-, palvelusuoritusten tai rakennusurakan tyypit”.</p> <p>Selvitystä koskevat tiedot määriteltävä. Vuosi, kuvaus, arvo, ajankohdat ja vastaanottajat</p> <p>”Talouden toimijalla on käytettävissään seuraavat (erityisesti laadunvalvonnasta vastaavat) tekniset asiantuntijat tai tekniset laitokset”. Selvitys tarvittaessa.</p> <p>”Tarjoaja käyttää laadunvarmistukseen seuraavia teknisiä välineitä ja toimenpiteitä sekä tutkimus- ja kokeilujärjestelmät ovat seuraavat.” Selvitys tarvittaessa.</p>

”Talouden toimija voi käyttää seuraavia toimitusketjun hallinnointi- ja seurantajärjestelmiä hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä.” Selvitys tarvittaessa.

”Toimitettavat monitahoiset tuotteet tai palvelut tai poikkeuksellisesti erityistarkoitusta varten tarvittavat tuotteet tai palvelut:

Talouden toimija sallii tuotantokapasiteettinsa tai teknisen suorituskykynsä tarkastukset sekä tarvittaessa käytössään olevien tutkimus- ja kehitysjärjestelmien sekä soveltamiensa laadunvalvontatoimenpiteiden tarkastukset.” Selvitys tarvittaessa.

Koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevat tiedot. Selvitys määriteltävä:

- palveluntarjoaja tai urakoitsija itse ja/tai (riippuen asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa asetetuista vaatimuksista)
- sen johtohenkilöstö

Palveluhankinta ja rakennusurakka: ”Talouden toimija voi toteuttaa seuraavat ympäristöasioiden hallintatoimenpiteet hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä.” Selvitys tarvittaessa.

Palveluhankinta ja rakennusurakka: ”Talouden toimijan keskimääräinen työvoima ja johtohenkilöstön lukumäärä viimeisen kolmen vuoden aikana.” Selvitys tarvittaessa.

”Talouden toimijalla on käytettävissään seuraavat työvälineet, kalusto tai tekniset laitteet hankintasopimuksen toteuttamiseksi.” Selvitys tarvittaessa.

”Talouden toimija aikoo mahdollisesti antaa seuraavan osuuden (ts. prosenttiosuuden) hankintasopimuksesta alihankkijoille.” Selvitys tarvittaessa alihankkijoista.

Talouden toimija toimittaa vaaditut toimitettavien tuotteiden näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joihin ei tarvitse liittää aitoustodistuksia/ Talouden toimija toimittaa tarvittaessa vaaditut toimitettavien tuotteiden näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joiden aitous on todistettava.

”Voiko talouden toimija toimittaa vaaditut virallisten laadunvalvontaelinten tai toimivaltaisiksi tunnustettujen laitosten laatimat todistukset, joissa selkeästi määriteltyjen tuotteiden vaatimustenmukaisuus osoitetaan viittaamalla asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa ilmoitettuihin teknisiin eritelmiin tai standardeihin?” Selvitys tarvittaessa.

Laadunhallinta- ja ympäristöasioiden hallintajärjestelmät	<p>”Pystyykö talouden toimija esittämään riippumattomien laitosten antamia todistuksia siitä, että talouden toimija täyttää tiettyjen laadunvarmistusstandardien vaatimukset ”</p> <p>Palveluhankinta tai urakka. ”Pystyykö talouden toimija esittämään riippumattomien laitosten antamia todistuksia siitä, että talouden toimija täyttää tiettyjen ympäristöasioiden hallintaa koskevien standardien vaatimukset?”</p>
--	--

Rekisteröityminen ennakkoperintärekisteriin. Palveluhankintojen osalta edellytetään, että tarjoajana toimiva yritys on merkitty tai merkitään ennakkoperintärekisteriin sovittuun ajankohtaan mennessä. Työn teettäjän ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä maksamistaan työkorvauksista silloin, kun yrittäjä on rekisteröity ennakkoperintärekisteriin. Jos näin ei ole, vaan tarjoaja on luonnollinen henkilö, hankintayksikkö on velvollinen huolehtimaan ennakonpidätyksestä ja muista työnantajavelvoitteista.

Muiden yksiköiden voimavarojen käyttö. Ehdokas tai tarjoaja voi täyttää jonkin soveltuvuusvaatimuksen (liikevaihtovaatimus, tietty kokemus tai osaaminen) myös käyttämällä muiden yksiköiden voimavaroja riippumatta näiden välisestä suhteesta. Tämä voidaan tehdä joko muodostamalla ryhmittymä tai käyttämällä ja nimeämällä tietty alihankkija ns. voimavara-alihankkijaksi. Kunkin voimavarayksikön (ryhmittymän jäsenen tai voimavara-alihankkijayrityksen) on täytettävä oma ESPD-lomakkeensa.

Referenssit. Hankintayksikkö voi asettaa soveltuvuusvaatimukseksi, että tarjoajalla on oltava referenssejä eli kokemusta esimerkiksi vähintään kolmesta vastaavan laajuudesta palveluhankkeesta kuin mikä on kilpailutuksen kohteena. Tavara- ja palveluhankinnoissa referenssit pyydetään lähtökohtaisesti enintään viimeisen kolmen vuoden ajalta. Rakennusurakoissa referenssit pyydetään lähtökohtaisesti enintään viiden viimeisen vuoden ajalta. Tällöin tarjoajan on täytettävä ESPD-lomakkeeseen pyydetty tiedot. Pelkkää referenssien lukumäärää ei voida käyttää soveltuvuuden arvioinnissa.

Koulutus ja ammatillinen pätevyys. Hankintayksikkö voi pyytää selvitystä myös palveluntarjoajan johtohenkilöiden tai palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavan henkilöstön koulutuksesta ja pätevydestä tai keskimääräiseen työvoiman määrästä saadakseen selville, onko tarjoajalla edellytyksiä suoriutua hankittavan palvelun tuottamisesta suunnitellussa laajuudessa. Huomaa, että osaaminen voidaan myös määritellä palvelua koskeväksi pakolliseksi vaatimukseksi tai sitä voidaan käyttää vertailuperusteena. Tällöin on tärkeää, että samaa seikkaa ei arvioida soveltuvuusvaatimuksena, pakollisena vaatimuksena ja vertailuperusteena, vaan tehdään etukäteen päätös, miten toimitaan. Vertailuvaiheessa voidaan tällöin tarvittaessa käyttää jotain koulutukseen ja pätevyteen liittyvää seikkaa vähimmäisvaatimukset ylittäviltä osin, jos se on ollut soveltuvuusvaatimuksena tai pakollisena vaatimuksena.

Oikeuskäytännön mukaan ehdokkaalle tai tarjoajalle asetettujen vaatimusten ei ole tarvinnut täytyä osallistumishakemuksen jättö- tai tarjouksentekohetkellä, vaan esimerkiksi palveluhankinnoissa on riittänyt, että tietty pätevyys tai osaaminen on tai kalusto on käytettävissä vasta sopimuskauden alkaessa.

HANKINNAN KOHTEEN MÄÄRITTELY

Hankintayksiköllä on oikeus määritellä hankinnan kohde ja asettaa hankittavalle tuotteelle toiminnallisia ja teknillisiä vaatimuksia ottaen kuitenkin huomioon tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Hankinnan kohteen kuvausten on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun eivätkä ne saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua.

Hankinnan kohdetta ja sisältöä koskevat vaatimukset ovat tavaran tai materiaalin osalta teknisessä määritelmässä, palvelun osalta tehtävämäärittelyssä tai palvelukuvauksessa ja rakennusurakan osalta työselostuksissa ja piirustuksissa. Tehtävä- tai vaatimusmäärittely esitetään hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, neuvottelukutsussa, hankekuvauksessa tai niiden liitteissä.

Sote-palveluhankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö ja asiakaskunnan erityistarpeet hankintalain 108 §:n mukaisesti.

EU-hankinnassa on huomioitava, että jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, hankintayksikön on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Syytä jakamattomuudelle voivat olla esimerkiksi se, että hankintayksikön näkemyksen mukaan jakaminen saattaisi rajoittaa kilpailua tai tehdä sopimuksen toteuttamisesta teknisesti liian vaikeaa tai liian kallista, tai se, että tarve koordinoida osien eri sopimuskumppaneita voisi vakavasti vaarantaa sopimuksen asianmukaisen toteuttamisen. Perusteena voi olla myös hankinnan jakamisesta syntyvä eri osien yhteensopimattomuus tai sen riski.

EHDOTTOMAT VAATIMUKSET JA TOIVOTTAVAT OMINAISUUDET. Vaatimukset voidaan jakaa ehdottomiin vaatimuksiin ja toivottaviin ominaisuuksiin. Ehdoton vaatimus ilmaistaan esim. kirjoittamalla, että vaatimus on ehdoton tai käyttämällä sanamuotoa ”on tehtävä” tai ”tulee olla”. Toivottava ominaisuus ilmaistaan esim. muodolla ”pyydetään” tai kirjoittamalla, että ominaisuus on toivottava tai lisäominaisuus. Toivottavien ominaisuuksien täyttymisestä annetaan lisäpisteitä tarjousten vertailussa asianomaisen laadullisen vertailuperusteen osalta. Vaatimusmäärittelyssä tulee pyrkiä selkeään ja yksiselitteiseen ilmaisuun. Kukin vaatimus kannattaa kirjoittaa omaksi lauseeksi, mielellään luettelomuotoon. Ehdottomissa vaatimuksissa on vältettävä sellaisia ilmaisuja, joiden perusteella ei kyetä päättämään, täyttyykö vaatimus: kyllä vai ei. Tällaisia sanoja ovat mm. riittävä, kattava, helppokäyttöinen, joustava, nopea tms. Edellä mainitut sanat kuvaavat pikemminkin ominaisuuksia, joiden osalta selvitetään tarjousten vertailussa, mikä tarjotuista on paras.

TEKNISET MÄÄRITELMÄT. Tekniset määritelmät on laadittava joko käyttämällä suorituskkyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimusmäärittelyjä tai viittaamalla hankinnan kohdetta kuvaaviin määritelmiin sekä kansallisiin standardeihin, joilla saatetaan voimaan eurooppalaisia standardeja ym. taikka näiden yhdistelmiä. Teknisen määritelmän tulee sisältää lisäksi ne toiminnan ja teknisen ylläpidon edellyttämät vaatimukset, jotka tuotteen käyttö vaatii.

Teknisissä määritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita eikä myöskään viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon suosien tai syrjien tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos kohdetta ei voida muutoin riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata. Tällöinkin viittaukseen on aina lisättävä ilmaisu ”tai vastaava”. Kyse on tällöin esim. tietyn merkkiseen laitteeseen hankittavasta lisäosasta, jonka on oltava ko. laitteen kanssa yhteensopiva.

PALVELUTEHTÄVÄN MÄÄRITTELY. Palvelutehtävän määrittelyssä tulee tuoda esille mm. palvelutehtävän sisältö, laajuus, halutut tulokset ja tulosten muoto, tehtävän rajaukset, kytkennät ja riippuvuudet muista tekijöistä sekä noudatettavat ohjeet. Siinä on kyettävä kuvaamaan ja optimoimaan haluttu lopputulos ja sen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet sekä antamaan tarjouskilpailuun osallistuville selkeä kuva tehtävän laajuudesta, edellytetystä palvelun laatutasosta, työmääristä ja muista vaatimuksista, jotta tarjoajat ymmärtävät kokonaisuuden samalla tavalla kuin tilaaja ja kykenevät antamaan vertailukelpoisia tarjouksia ilman hinnoitteluriskejä. Pitkäkestoisen palveluhankinnan määrittelyyn on jätettävä riittävästi väljyyttä, jotta mahdollistetaan palveluntarjoajan innovatiivisuuden ja kehitysideoiden hyödyntäminen sopimuskaudella.

Tehtävämäärittelyä voidaan tarkentaa laatimalla yksityiskohtaiset tehtävä- ja vastuunjakotaulukot hankittavista palvelukokonaisuuksista. Palvelutehtävän sisältö voidaan tarjouspyynnössä määritellä eri tavoilla, jotka vaikuttavat myös siihen, millainen palkkiomuoto valitaan. Seuraavassa on näistä esimerkkejä:

Kiinteä sisältö. Hankinta voidaan tehdä kiinteäsisältöisenä. Silloin hankintayksikkö määrittelee kiinteän palvelutehtävän ja tarjoaja tarjoaa palvelun sovittuun kokonaishintaan tarjouksessa määrittelyllä tavalla ja laatutasolla. Esimerkkinä voi olla tietyn selkeän työsuorituksen tekeminen kuten seinän maalaaminen, julkaisun painaminen taikka määrittely-, suunnittelu- tai arviointityön tekeminen.

Arviomääräinen sisältö. Jos hankittavan palvelun tehtäväsisältö ja laajuus on vaikeasti tai vain osittain määriteltävissä ja on arvattavissa, että tarjoajat ymmärtävät tehtävän eri tavalla ja että tarjoushinnat tulevat poikkeamaan toisistaan paljon, voi hankintayksikkö antaa tarjouspyynnössä oman arvionsa käytettävästä työmäärästä. Näin tarjoajille hahmottuu tehtävän suuruusluokka paremmin, tarjoushinnat asettuvat paremmin samalle tasolle ja hankintayksikkö välttyy ali- ja ylimerkityksiltä. Myös palvelun kustannukset saadaan pysymään paremmin hallinnassa. Mallia tulisi kuitenkin käyttää vain poikkeustapauksissa, sillä se ei täysin tue kilpailuttamista. Tätä mallia voidaan käyttää mm. sellaisissa tutkimus-, suunnittelu- ja arviointitehtävissä, joissa työn sisältö selviää vasta

työn edistyessä. Mallia voidaan käyttää myös eräissä peruskorjaustyyppisissä hankkeissa, joissa ei etukäteen kyetä arvioimaan, kuinka paljon työtä joudutaan tekemään ennen varsinaisen työn käynnistymistä.

Palvelu suoritteina. Palvelu voi myös muodostua erillisistä ja erilaisista hankintayksikön tapauskohtaisesti tarvitsemista palvelusuoritteista. Tällöin on tarkoituksenmukaista määritellä tehtävä ja palkkio suoritteiden avulla. Hankintayksikön tulee myös arvioida palvelun suoritteiden kokonaismäärä. Tarjousten vertailua varten tarjouspyynnössä ilmoitetaan, millä määrällä ja millä suoritteilla vertailu tullaan tekemään. Suoritteiden hinnoitteluperuste tulee ilmoittaa (euroa/yksikkö).

Muuttuva sisältö ja tilaajan antama hintakatto. Muuttuvasisältöisessä kiinteähintaisessa hankinnassa (**ns. ranskalainen urakka**) hankintayksikkö ilmoittaa tarjouspyynnössä puitteet ja rajaukset palvelun sisällölle ja palvelusta maksettavan kokonaispalkkion enimmäismäärän, mutta jättää tehtävän laajuuden eli määrällisen sisällön ja osin myös laadullisen sisällön avoimeksi. Tarjoajat esittävät tarjouksessaan, mitä ja miten he tulevat annetulla kokonaishinnalla ja asetetuilla reunaehdoilla tekemään. Edullisimman tarjouksen valinnassa tarjottu työn laajuus vastaa parhaiten annettua kokonaishintaa. Tämä sopii sellaisiin tehtäviin, joissa määräraha on rajattu ja joissa hyväksytään, että käytettävissä olevat määrärahat rajaavat sisällön laajuutta.

VASTUULLISUUTTA KOSKEVAT VAATIMUKSET. Hankinnoissa tulee ottaa huomioon myös vastuullisuusseikat, joilla tarkoitetaan ympäristö-, taloudellisia ja sosiaalisia näkökohtia. Taloudellinen vastuu otetaan huomioon esimerkiksi kohdassa 10 kuvattujen tilaajavastuulain selvitysten avulla.

TIETOTURVALLISUUSVAATIMUKSET. Tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset on liitettävä mukaan hankintaan jo tarjouspyyntövaiheessa erityisesti ICT-hankinnoissa ja muissa hankinnoissa, joihin liittyy henkilötiedon tai muun arkaluonteisen tiedon siirtoa tietoverkon kautta tai joissa em. tietoa tullaan tallentamaan toimittajan tietovälineille, kuten palvelimille esim. EU-alueelle tai sen ulkopuolelle. Hankintayksiköiden tulee siitä syystä etukäteen huolehtia hankinnan tietoturvallisuusriskien kartoittamisesta ja tietoturvallisuutta koskevien vaatimusten määrittelystä. Hankintayksiköiden on huolehdittava, että tietoturvallisuutta koskevia velvoitteita noudatetaan myös silloin, kun tietojenkäsittelytehtävää hoidetaan viranomaisen toimeksiannosta.

<p>Tietoturvallisuusvaatimusten aihealueita</p>	<p>Asiakirjojen käsittelyoikeuksia koskevien tehtävien ja vastuiden määrittely</p> <p>Tietojen saannin ja käytettävyyden turvaaminen eri tilanteissa Salassa pidettävien tietojen salassapidon varmistaminen</p> <p>Tietojen luvattoman muuttamisen ja asiattoman käsittelyn estäminen käyttöoikeushallinnan ja käytön valvonnan ja muiden turvallisuusjärjestelyjen avulla</p> <p>Asiakirjojen tietojenkäsittely- ja säilytystilojen valvonta ja suojaus</p> <p>Hankintaan liittyvien henkilöiden luotettavuuden varmistaminen turvallisuusselvitysmenettelyn ja muiden keinojen avulla sekä</p> <p>Asiakirjojen ja tietojen käsittelyn asianmukainen ohjeistaminen, kouluttaminen ja valvonta.</p>
--	--

KOKONAISTALOUEDELLISEN EDULLISUUDEN PERUSTE JA HINTA-LAATUSUHTEN VERTAILUPERUSTEET

KOKONAISTALOUEDELLISEN EDULLISUUDEN PERUSTE JA VERTAILUPERUSTEET KANSALLISISSA HANKINNOISSA SEKÄ SOTE- JA MUIDEN ERITYISTEN PALVELUIDEN HANKINNOISSA

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on ilmoitettava kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja mahdolliset vertailuperusteet. Vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi hankintalain EU-hankintoihin esittämiä vertailuperusteita. Hankintalain perusteluissa ei edellytetä vertailuperusteiden alakriteerien painoarvojen ilmoittamista. Painoarvoja kannattaa kuitenkin käyttää vertailuperusteiden ja niiden alakriteerien osalta vertailutyön helpottamiseksi.

Jos hankintayksikkö käyttää sote- tai muussa erityisessä palveluhankinnassa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Perusteluissa kuvataan kuinka laatu on otettu muutoin huomioon.

KOKONAISTALOUEDELLISEN EDULLISUUDEN PERUSTE JA VERTAILUPERUSTEET EU-HANKINNOISSA

Hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa on ilmoitettava, millä perusteella kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous valitaan (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja mahdolliset vertailuperusteet.

Jos hankintayksikkö käyttää kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Perusteluissa kuvataan kuinka laatu on otettu muutoin huomioon. Edellä mainittu perusteluvollisuus ei koske tavarahankintoja.

Hinta-laatusuhteen arvioinnissa voidaan käyttää hinnan lisäksi mm. seuraavia laadullisia perusteita joihin on hyvä määritellä myös alakriteerit.

<p>Laadullisia vertailuperusteita, hankintalain esimerkkejä</p>	<p>Tekniset ansiot (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Esteettömyys</p> <p>Kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu</p> <p>Käyttökustannukset (määriteltävä laskentaperusteet)</p> <p>Kustannustehokkuus (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Huolto (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Toimituspäivä tai toimitus-/toteutusaika (määriteltävä arvostettavat seikat)</p> <p>Muut toimitusehdot</p> <p>Henkilöstön pätevyys ja kokemus sekä henkilöstön organisointi, jos henkilöstön laadulla voi olla merkittävä vaikutus hankintasopimuksen toteuttamisessa.</p> <p>Laatua voidaan arvioida myös ns. ranskalaisen urakan menetelmällä, jossa asetetaan kiinteä hinta esim. hintakattona ja arvioidaan laatuun liittyviä perusteita kuten saatavia suoritteiden määriä ja sisältöjä.</p>
<p>Muita</p>	<p>Ympäristöystävällisyys (määriteltävä, onko kyse energia- tai materiaalihokkuudesta, kierrätettävyydestä tms. seikasta ja määriteltävä arvostettavat seikat)</p>

Liityntä hankinnan kohteeseen. Vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen missä tahansa osin ja missä tahansa niiden elinkaaren vaiheessa. Vertailuperusteet eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta. Niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Vertailuperusteet on asetettava siten, että tarjoaja pystyy todentamaan niihin perustuvat tiedot. Epäselvissä tilanteissa hankintayksikön on tosiasiallisesti tarkistettava tarjoajien antamien tietojen ja näytön paikkansapitävyys.

Suhteellinen painotus. Vertailuperusteiden suhteellinen painotus tai niiden kohtuullinen vaihteluväli on myös ilmoitettava hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Käytännössä kannattaa ilmoittaa myös vertailuperusteiden osatekijät eli alakriteerit ja niiden painotus vertailutyön helpottamiseksi. Poikkeuksellisesti painotus voidaan ilmaista alenevassa tärkeysjärjestyksessä, jos objektiivisista syistä ei voida määritellä suhteellista painotusta.

Painoarvot ja pisteytys. Vertailuperusteiden painoarvo ilmoitetaan tarjouspyynnössä yleensä prosenttilukuina, joiden tulee olla yhteensä 100 prosenttia. Vertailuperusteen osatekijälle/alakriteerille voi olla vastaavasti määritelty painoarvo prosenttilukuna. Pisteytyksessä käytettävä pisteasteikko tulee määritellä etukäteen tarjouspyynnössä. Asteikon tulee olla saman suuruinen kaikkien painoarvolla kerrottavien vertailuperusteiden osalta, muuten vertailuperusteiden painoarvot muuttuvat. Asteikko voi olla esim. 0 - 5, 0 - 10 tai 0 -100. Pisteytyksen tulee noudattaa vertailtavien tekijöiden suhteellista eroa myös laadullisten tekijöiden osalta. Toinen vaihtoehto on ilmoittaa suoraan vertailuperusteen maksimipiste, jolloin maksimipiste muodostuu painoarvolla kerrotusta ko. vertailuperusteen enimmäispistemäärästä.

Laskentakaava. Eräs tapa määrittää hintapisteytys on kertoa hinnasta saatava maksimipiste tai painoarvo alimman hinnan ja tarjotun hinnan suhdeluvulla. Myös muita laskutapoja voidaan käyttää. Vertailtaessa monia hintarivejä voidaan hintojen vertailussa käyttää kulutukseen perustuvia hinnan rivikohtaisia painokertoimia.

Elinkaarikustannukset. Hankinnan kustannusten arvioimisen perusteena voidaan käyttää hankintayksikölle tai muille hankinnan kohteen käyttäjille aiheutuvia elinkaarikustannuksia. Hankinta-asiakirjoissa on ilmoitettava, mitkä tiedot tarjoajien on toimitettava elinkaarikustannusten arvioimiseksi ja mitä menetelmää siinä käytetään.

Esimerkki elinkaarikustannuksista	Tuotteen hankintahinta	€/laite
	Käyttökustannus, energiakulutus,	€/kk, käyttöaika 30h/vko
	Huoltokustannus	€/laite/kk, huolto 36 kk
	Koulutuskustannus	€/5 hlön ryhmä, 2 h
	Käytöstä poistokustannus	€/laite

Elinkaarikustannuksista on hyvä erottaa **ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvat kustannukset**, joita voidaan käyttää hankintalaissa määritellyin edellytyksin. Keskeistä ulkoisten ympäristövaikutusten kustannusten arvioinnissa on osata valita arviointimenetelmä, joka perustuu puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin, se ei suosi tai syrji tiettyjä toimittajia, menetelmä on kaikkien osapuolten saatavilla ja kustannusten laskemiseksi vaadittavien tietojen toimittaminen ei vaadi kohtuuttomia ponnistuksia tavanomaista huolellisuutta noudattavilta toimittajilta. On myös tärkeää selvittää etukäteen, että tarjoajat kykenevät tarjouksissa antamaan ulkoisten ympäristövaikutusten kustannusten laskentaan liittyvät tiedot.

YMPÄRISTÖNÄKÖKOHTIEN HUOMIOIMINEN

Kaupungin hankintoja koskevien periaatteiden mukaisesti kaupungin hankinnoissa tulee arvioida, millaisia ympäristövaikutuksia hankinnalla on ja voidaanko ympäristönäkökohdat huomioida asettamalla tarjouspyynnössä tuotteelle ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia.

Hankintayksikkö voi määrittää mm. tavaran valmistuksessa käytettävät materiaalit. Vaatimuksia voidaan asettaa myös esim. tuotteen sähkön, veden tai polttoaineen kulutukselle, käyttöiälle tai kierrätettävyydelle tai määrittää melu- tai päästötaaso. Vaatimusten asettamisessa tulee aina ottaa huomioon tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Hankinnan vaikutuksista ja vaatimuksista voidaan käydä yritysten kanssa vuoropuhelua.

Vaatimusten esittämisessä voidaan käyttää myös esimerkiksi hyväksytyssä ympäristömerkissä olevia yksityiskohtaisia perusteita. Hankintayksikkö voi myös laissa säädetyin lisäedellytyksin vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia, sosiaalisia ominaisuuksia tai muita ominaisuuksia. Erityistä merkkiä vaativan hankintayksikön on hyväksyttävä kaikki merkit, joilla varmistetaan, että hankinnan kohde täyttää vastaavat merkille asetetut vaatimukset. Jos tarjoajalla ei todistettavasti ole ollut mahdollisuutta saada hankintayksikön ilmoittamaa erityistä merkkiä tai vastaavaa merkkiä asetettujen määräaikojen kuluessa syistä, jotka eivät johdu kyseisestä tarjoajasta, hankintayksikön on hyväksyttävä muita asianmukaisia todistuskeinoja.

Edellytyksenä tietyn merkin vaatimiselle on, että kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- 1) merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat hankinnan kohteena olevien rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen,
- 2) merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin
- 3) merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaan kuuluvat sidosryhmät voivat osallistua,
- 4) kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada merkki,
- 5) merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa

Esimerkiksi pohjoismainen ympäristömerkki ja EU:n ympäristömerkki täyttävät nämä kriteerit.

Ympäristönäkökohtia voidaan ottaa huomioon monissa hankintaprosessin vaiheissa kuten ehdokkaiden soveltuvuuden arvioinnissa (esim. ympäristöjärjestelmä), vertailuperusteissa (esim. laitteen energiatehokkuus) ja sopimusehdoissa (esim. pakkausmateriaalin poiskuljetus).

Hankintayksikkö voi laissa säädetyin edellytyksin pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristövaikutusten hallintaa koskevista toimenpiteistä. Selvitysten vaatiminen edellyttää vastaavaa liittymää hankinnan kohteeseen kuin mitä vaaditaan muiltakin selvitysiltä.

Hankintayksikön on viitattava Euroopan unionin ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai olemassa oleviin eurooppalaisiin tai kansainvälisiin asianmukaisiin standardeihin. Ehdokas tai tarjoaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristöasioiden hallintaa koskevat vaatimukset ympäristöjärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Tällaisessa tilanteessa ehdokkaalla tai tarjoajalla olisi näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat saman tasoisen ympäristönsuojelun tason.

Hankintayksikkö voi käyttää hankinnan kustannusten arvioimisen ja tarjousten vertailun perusteena elinkaarikustannuksia. Elinkaarikustannuksia ovat hankintayksikölle tai muille hankinnan kohteen käyttäjille aiheutuneet hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset sekä kierrätys- ja jätevaiheen kustannukset ja muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset. Jos hankintayksikkö arvioi kustannukset elinkaarikustannusmallilla, sen on ilmoitettava hankinta-asiakirjoissa, mitkä tiedot tarjoajien ja ehdokkaiden on toimitettava kustannusten laskemista varten ja mitä menetelmää se käyttää elinkaarikustannusten laskennassa. Elinkaarikustannusten arvioinnissa on käytettävä pakolliseksi säädettyä menetelmiä, mikäli tällainen menetelmä hankinnan kohde huomioiden on asetettu (esim. laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa).

Kun ympäristönäkökohtia huomioidaan hankinnoissa, tulee tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaamiseksi varmistua myös siitä, että vaatimusten asettajalla on riittävä ympäristöasioiden asiantuntemus. Tukea vaatimusten määrittelyyn voi pyytää kaupungin ympäristöasiantuntijoilta.

SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT

Hankintojen sosiaalisilla näkökohdilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla taataan ihmisoikeuksien, työelämän perusoikeuksien, yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyysperiaatteen noudattaminen. Sosiaalisia näkökohtia ovat myös heikommassa asemassa olevien suojelemiseksi sekä syrjäytymisen estämiseksi käytettävä positiivinen syrjintä tai muut kannustavat toimet. Hankinnoissa voidaan esimerkiksi asettaa työllistämisehtoja nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistämiseksi.

Sosiaalisia näkökohtia voidaan ottaa huomioon monissa hankintaprosessin vaiheissa kuten hankinnan kohteen määrittelyssä, toimittajien soveltuvuuden arvioinnissa, vertailuperusteissa ja sopimusehdoissa. Ehtoja asetettaessa on otettava huomioon tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimukset sekä suhteellisuusperiaate.

Hankintojen varaaminen työkeskuksille. Hankintayksikkö voi varata tarjouskilpailuun osallistumisen tapahtuvaksi työohjelmien puitteissa taikka rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville toimittajille, joiden päätarkoituksena on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden sopeuttaminen yhteiskuntaan ja työelämään.

Edellytyksenä tarjouskilpailuun osallistumiselle on, että vähintään 30 prosenttia työkeskuksen, toimittajan tai työohjelman työntekijöistä on vammaisia tai muita heikommassa asemassa olevia työntekijöitä. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu edellä tarkoitetuille työkeskuksille tai toimittajille taikka työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi.

2.5. KAUPALLISET EHDOT

Hinnoittelu. Hankintayksiköllä on oikeus ja harkintavalta määrittellä, miten ja mitä yksiköitä käyttäen tarjous tulee hinnoitella ja mitkä erät tulee hinnoitella erikseen, jotta tarjoukset olisivat yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Massatavaran osalta on ilmoitettava, annetaanko hinnat esim. muodossa €/kg, €/l, €/m², €/m³ tai €/kpl. Palvelujen osalta on myös erilaisia vaihtoehtoja.

Kokonaispalkkio. Kokonaispalkkio maksetaan tehtävän kokonaissuorituksesta. Tämä vaihtoehto on suositeltava, koska se kannustaa palvelun tehokkuuden kehittämiseen. Edellytyksenä tämän vaihtoehdon käytölle on kuitenkin, että tehtävä on mahdollista etukäteen määrittellä riittävän kattavasti ja selkeästi kuten esim. kiinteäsisältöisessä mallissa.

Aikapalkkio henkilöryhmittäin. Aikapalkkio maksetaan kunkin työtä suorittavan henkilön tekemien työtuntien, hänen osaamisensa ja kokemuksensa mukaan määräytyvän henkilöryhmän ja ryhmälle sovitun tuntiveloitushinnan perusteella. Aikapalkkio ei edellytä yhtä kattavaa ja täsmällistä tehtävän määrittelyä kuin kokonaispalkkio. Jos tehtävän määrittelyssä on kuitenkin puutteita, kasvaa työn sisällön ja laajuuden työnaikainen ohjaamistarve ja kustannusten paisumisen vaara. Aikapalkkioon liitetään yleensä laskutuksen enimmäismäärä eli kattohinta.

Tavoitepalkkio. Tavoitepalkkion perusteena on aikapalkkio henkilöryhmittäin. Toiminnan tavoitteellisuutta pyritään lisäämään asettamalla veloituksen kokonaismäärälle tavoite, jonka toimittaja pyrkii alittamaan. Jos kokonaislaskutus alittuu, toimittaja saa laskutuksena lisäksi sovitun osuuden (esim. 30 %) tavoitepalkkion ja laskutuksensa erotuksesta. Tavoitteen ylittävästä työstä toimittaja saa laskuttaa vain pienennetyillä (esim. - 50 %) tuntiveloitushinnoilla. Yleensä määritetään myös laskutuksen ehdoton enimmäismäärä.

Koska myös hankinnan muilla ehdoilla on merkitystä tarjouta laadittaessa ja koska sopimuksen sisällöstä voi olla vaikea neuvotella enää hankintapäätöksen tekemisen jälkeen, tarjouspyyntöön on hyvä liittää mahdollisimman täydellinen sopimusluonnos tai vähintään keskeisimmät hankintasopimukseen otettavat sopimusehdot. Tarjoajan kannalta kohtuuttomia ehtoja ei saa asettaa. Hankintayksikön tulee huomioida ehtoja asettaessaan, että alan yleisestä käytännöstä poikkeavat lisävaatimukset nostavat yleensä tarjoushintaa (esim. normaalikäytäntöä laajempi takuuehto tai viivästyssakkoehdo) tai johtavat tarjoajan liiketoiminnan kannalta kohtuuttomiin velvoitteisiin (esim. kiinteät hinnat viiden vuoden sopimuskaudella). Ehtoja asetettaessa on muistettava, ettei asetettuja ehtoja voi sopimuksen tekovaiheessa enää olennaisilta osin muuttaa.

<p>Esimerkkejä keskeisistä sopimusehdoista</p>	<p>Sopijapuolten nimet, yhteystiedot ja y-tunnukset</p> <p>Hankinnan kohteen kuvaus ja vaatimukset (hankittavat tuotteet ja/tai palvelut, tuotekoodit ja määrät, tekniset vaatimukset ja palvelukuvaukset)</p> <p>Osapuolten vastuut ja veloitteet</p> <p>Hinta- ja alv-tiedot (yksikköhinnat, kokonaishinnat, alennukset, alv %:t)</p> <p>Toimitusaika tai sopimuskausi</p> <p>Toimitusehto (yleensä TOP = toimitettuna perille, ao. paikkakunta), toimitusosoite ja muut toimitusta koskevat tiedot</p> <p>Maksuehto (pääsääntöisesti kaupungilla aina 21 pv netto ellei toisin sov)</p> <p>Laskutusta koskevat tiedot (ml. verkkolaskutusta sekä mahdollista sopimuskohdistusta tai tiliöintiä varten tarvittavat tiedot)</p> <p>Laadun seuranta (ml. raportointi, seurantapalaverit)</p> <p>Virheisiin ja puutteisiin liittyvät ilmoitus- ja reklamointimenettelyt (ml. määräajat)</p> <p>Seuraamukset toimittajan virheestä ja viivästyksestä</p> <p>Vahingonkorvaus</p> <p>Mahdolliset immateriaalioikeuksia koskevat ehdot</p> <p>Luottamuksellisuus, tietoturva, turvallisuus</p> <p>Sopimuksen purkaminen, irtisanominen, siirto, toimet sopimuksen päättyessä (ks. hankintaohjeen kohta xx.), sopimuksen muuttaminen, erimielisyyksien ratkaiseminen, sovellettava laki, liitteet jne.</p> <p>Muut tarvittavat tiedot, kuten JYSE Tavarat 2014 tai JYSE Palvelut 2014 ehdot, JIT 2015 yleiset ehdot ja soveltuvat erityisehdot tai YSE 1998 -ehdot</p>
---	--

Maksuehto. Tarjouspyynnössä tuodaan esille hankintayksikön maksuehtovaatimus, joka on kaupungilla pääsääntöisesti 21 päivää netto hyväksyttävän laskun saapumisesta ja hyväksytystä toimituksesta. Jos hankinnan kohteen vastaanottotarkastus on monivaiheinen tai sen arvioidaan kestävän jonkin aikaa, tulee tämä ottaa huomioon ja pyrkiä saamaan maksuehto riittävän pitkäksi, jotta maksu voidaan suorittaa vasta, kun vastaanottotarkastus on tehty (esim. maksuehto per 21 pv netto hyväksytystä vastaanottotarkastuksesta).

Ennakkomaksu. Pääsääntöisesti maksut suoritetaan toteutuneiden ja hyväksytyjen suoritteiden eli toimitusten perusteella. Ainoastaan poikkeuksellisesti toimittajalle voidaan myöntää ennakkoa suoritettavasta maksusta. Ennakkomaksuja voidaan tehdä vain, jos se on kaupungin edun mukaista. Maksujen ennakkollinen suorittaminen ilman vakuuksia on sallittua lähinnä vain kulutusmenojen luonteisten erien ja vähäiseen tavanomaiseen hankintayksikön toimintaan liittyvien erien maksamisessa (esim. vuokra- tai leasing-maksut, lehtitilausmaksut).

Liian suuresta ja tarpeettoman aikaisessa vaiheessa tapahtuvasta ennakon suorituksesta on pidättäydyttävä eikä ennakkoa tule yleensä tarjota tarjouspyynnön yhteydessä. Koska ennakkomaksun käsittely ja ennakkomaksuun liittyvän vakuuden vaatiminen toimittajalta ja vakuuden valvonta aiheuttavat merkittävästi lisätyötä, kannattaa ennakkomaksuun sitoutumista arvioida hyvin kriittisesti alle 200.000 euron hankinnoissa. Ennakkomaksu on sovittava hankinnan lopulliseksi osamaksuksi ja sille on aina vaadittava riittävä vakuus. Vakuudeksi voidaan pääsääntöisesti hyväksyä kotimaisen raha- tai vakuutuslaitoksen omavelkainen pankkitakaus. Ulkomaisissa hankinnoissa on syytä varmistua mahdollisen ulkomaisen vakuuden antajan vakavaraisuudesta. JYSE-ehtojen mukaisesti vakuuden arvon tulee olla 15 % suurempi kuin suoritettavan ennakon määrä ja sen tulee olla voimassa vähintään 1 kuukauden sen jälkeen, kun sopimuksen mukainen toimitusaika on päättynyt. Myös toimittajalle luovutettavista raaka- tai tarveaineista on vaadittava vakuus, elleivät luovutettavan omaisuuden vähäinen arvo tai muut erityiset syyt tee sitä tarpeettomaksi. Jo tarjouspyynnössä selvästi ilmoitettava, minkä suuruinen ja millainen vakuuden on oltava ja kuinka pitkään sen tulee olla voimassa.

Toimitusehto. Tarjouspyynnössä esitetään hankintayksikön toimitusehtovaatimus käyttäen joko Finnterms 2001 -toimituslausekkeita kotimaan kaupassa tai ulkomaan kaupan osalta Incoterms 2010 -toimituslausekkeita. Toimituslauseke määrittää, kuka on vastuussa tavaran kuljettamisesta, kuljetuksen hankkimisesta ja maksamisesta ja kuka kantaa vastuun tavaran vahingoittumisesta tai katoamisesta kuljetuksen aikana. Tavallisin lauseke kotimaan kaupassa on TOP eli toimitettuna perille nimettyyn määräpaikkaan, esim. TOP Kouvola. Toimittaja kantaa vastuun TOP-toimitusehdossa em. seikoista, kunnes tämä on luovuttanut tavaran hankintayksikölle Kouvola. NOL Kouvola tarkoittaa puolestaan noudettavana lähettäjältä Kouvola.

Immateriaalioikeuksia koskevat vaatimukset. Hankinnan kaupallisia ehtoja laadittaessa on ratkaistava myös hankinnan kohteeseen ja sen myöhempään käyttöön liittyvät tekijänoikeuteen ja muuhun immateriaalioikeuteen liittyvät kysymykset ja rajaukset. Tämä koskee tietoteknisten järjestelmien, ohjelmien tai myös näihin liittyvien palvelujen määrittelyä ja toiminnallisten ehtojen asettamista sekä lisäkäyttäjiä, lisenssien siirtoa ja järjestelmän muokkausoikeuksia. Myös tutkimus-, konsultointi-, markkinointi-, viestintä- ja julkaisutoimintaan liittyvissä hankinnoissa tekijänoikeuteen liittyvät kysymykset tulee määritellä, ja em. aloilla on vakiintuneita käytäntöjä näiden osalta. Lisätietoja saa esim. JIT 2015 ehdoista, JHS-suositus nro 166, ks. www.jhs-suositukset.fi.

Liikkeenluovutuksen huomiominen tarjouspyynnössä. Liikkeenluovutuksella tarkoitetaan yrityksen, liikkeen, yhteisön, säätiön tai kunnan/kuntayhtymän toiminnallisen osan eli liiketoimintakokonaisuuden luovuttamista. Työsopimuslain 1 luvun 10 §:n mukaan työntekijät siirtyvät liikkeenluovutuksen yhteydessä automaattisesti. Mikäli kohteena on vain osa liikettä, siirtyminen koskee luovutettavassa osassa työskennelleitä henkilöitä. Työntekijöillä on oikeus siirtyä liikkeenluovutuksessa ns. vanhoina työntekijöinä eli työntekijät säilyttävät entiset työsuhteen ehtonsa luovutuksen jälkeen. Lain mukaan ennen luovutusta eräänntyneestä työntekijän palkka- tai muusta työsuhteesta johtuvasta saatavasta vastaavat luovuttaja ja luovutuksensaaja yhteisvastuullisesti. Luovuttaja on kuitenkin luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta

erääntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta ole sovittu. Mikäli hankintaan liittyy liikkeenluovutus, tulee asiasta konsultoida henkilöstöyksikköä yt-velvoitteiden huomioon ottamiseksi.

Yleiset sopimusehdot. Hankintojen kilpailuttamiseksi ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi niiden yhteydessä voidaan käyttää alan yleisiä sopimusehtoja, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja JYSE 2014 TAVARAT ja JYSE 2014 PALVELUT, rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, julkisen hallinnon IT-hankintojen yleisiä sopimusehtoja JIT 2015, konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 2013, kiinteistöpalvelualan yleisiä sopimusehtoja KP YSE 2007 tai muita asianomaista hankintatehtävää koskevia sopimusehtoja. Yleiset ehdot on syytä käydä läpi hankintaa valmisteltaessa ja tarvittaessa yksilöidä tarjouspyynnössä tai tarjouspyyntöön liitettävässä sopimusluonnoksessa, miltä osin hankinnassa poiketaan yleisistä sopimusehdoista.

2.6. TIETOSUOJA-ASETUKSEN HUOMIOIMINEN HANKINNASSA

Kun hankintaan tavaraa, palvelua rakennusurakoita tai järjestelmiä, joihin kuuluu henkilötietojen käsittelyä, pitää huomioida tietosuoja-asetuksen vaatimukset jo hankintaa suunniteltaessa. Ulkoistamisen myötä palveluntarjoajat ovat lähtökohtaisesti rekisterinpitäjänä olevan kaupungin lukuun henkilötietoja käsitteleviä tahoja. Toisin sanoen, jos palveluntarjoajalla ei ole itsenäistä päätösvaltaa henkilötietojen säilytykseen ja käyttämisen suhteen, palveluntarjoaja toimii vain henkilötietojen käsittelijänä. Asetus sisältää määritelmän rekisteröidyn oikeuksista sekä rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksista. Henkilötietoja sisältävän hankintasopimuksen osalta tulee aina laatia liite henkilötietojen käsittelystä. *Sopimusliite* sekä *Tietosuoja-asetuksen huomioiminen kilpailutettaessa julkisia hankintoja –ohje* löytyvät Kontista hankinnan sivulta.

3. KANSALLISTEN JA SOTEPALVELUJEN + LIITTEEN E MUIDEN ERITYISTEN PALVELUJEN HANKINTOJEN TOTEUTTAMINEN

Hankintakäsikirjan kohta 3 koskee kansallisten kynnysarvojen suuruisia tai ylittäviä ja EU-kynnysarvot alittavia hankintoja sekä vähintään kansallisten kynnysarvojen suuruisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja muita liitteen E mukaisia erityisiä palveluita koskevia hankintoja.

Hankinnan kohde	Kansallinen kynnysarvo (alv 0 %)	EU-kynnysarvot 2018 lukien (alv 0 %)
Tavara- tai palveluhankinta, Suunnittelukilpailu	60.000 euroa	221.000 euroa
Rakennusurakka	150.000 euroa	5.548.000 euroa
Hankinnan kohde	Kansallinen kynnysarvo (alv 0 %)	

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinta (liite E)	400.000 euroa
Muu erityinen palveluhankinta (liite E) esim. ateriapalvelut	300.000 euroa
Käyttöoikeussopimus	500.000 euroa

3.1. HANKINTAILMOITUS JA TARJOUSPYYNTÖ

1.1.2019 alkaen kaikki tarjouspyynnöt tehdään Cludia-kilpailutusjärjestelmällä.

Hankintailmoituksen tekeminen on kansallisissa ja sote- ja muiden erityisten palvelujen hankinnoissa pakollista. Laissa säädettyjä hankintamenettelyjä ei ole, joten hankinnassa käytettävä hankintamenettely tulee kuvata hankintailoituksessa tai tarjouspyynnössä. Kohdassa 4 kuvattuja Eu-hankinnan hankintamenettelyjä voi käyttää myös kansallisissa ja sote- ja muiden erityisten palvelujen kilpailutuksissa.

Tarjouspyynnössä on hankinnan laadusta ja arvosta riippuen ilmoitettava kaikki hankintaan liittyvät keskeiset tiedot. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut sellaiset seikat, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä.

Kansallisen hankintailmoituksen pakolliset tiedot	<p>Hankintayksikön virallinen nimi ja yhteystiedot</p> <p>Hankintayksikön luonne</p> <p>Hankintayksikön hankinnalle antama nimi ja hankinnan kuvaus ja hankinnan sisältöä koskeva(t) CPV-koodi(t)</p> <p>Hintahaarukka tai ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa taikka tieto siitä, onko hankinnan ennakoitu arvo vähintään 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnyksarvon suuruinen</p> <p>Hankintalaji</p> <p>Hankintamenettelyn kuvaus</p> <p>Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste</p> <p>Tieto siitä, hyväksytäänkö osatarjoukset tai vaihtoehtoiset tarjoukset</p> <p>Tieto siitä, varataanko hankinta työkeskuksille tai vastaaville toimittajille taikka toteutettavaksi työohjelmien yhteydessä</p> <p>Hankinnan kokoon ja laatuun nähden kohtuullinen määräaika, johon mennessä tarjoukset tai osallistumishakemukset on viimeistään toimitettava hankintayksikölle</p> <p>Jos hankinnassa käytetään soveltuvuusvaatimuksia, on hankintailoituksessa ilmoitettava vaatimusten asettamisesta ja siitä, mistä tiedot soveltuvuusvaatimuksista on ja niiden todentamista koskevista asiakirjoista on saatavilla</p> <p>Tieto siitä, rajoitetaanko ehdokkaiden määrää</p> <p>Tieto siitä, jos hankintailoituksessa mainittuja tietoja voidaan täydentää muualta saatavissa olevilla tiedoilla</p>
--	--

Kansallisissa ja sote- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa tarjouspyyntöä ei tarvitse julkaista vielä hankintailmoituksen yhteydessä käytettäessä rajoitettua tai neuvottelumenettelyä.

Hankintalaki ei määrittele kansallisen hankinnan tai sote- tai muun erityisen palveluhankinnan tarjouspyynnön sisältövaatimuksia, vaan tarjouspyynnössä tarjoajia pyydetään määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa ja annetaan toimittajalle tiedot, joilla on merkitystä hankinnassa ja joiden perusteella voidaan saada vertailukelpoisia tarjouksia.

<p>Esimerkkejä tarjouspyynnön keskeisistä tiedoista</p>	<p>Hankintayksikön nimi, yhteystiedot sekä yhteyshenkilön tiedot Hankintamenettelyn kuvaus</p> <p>Hankinnan kohteen määrittely ja tavaraa, palvelua tai urakkaa koskevat tekniset, laatu- ja muut vaatimukset riittävän yksityiskohtaisesti sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä</p> <p>Hintojen antamista varten hintalomake</p> <p>Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja käytettävät poissulkuperusteet ja niitä koskevat selvitykset. Tarjoajalta kannattaa pyytää vakuutus soveltuvuusvaatimusten täyttämistä ja siitä, ettei sitä koske mikään poissulkuperusteista sekä selvitys mahdollisista korjaavista toimenpiteistä</p> <p>Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste: halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras</p> <p>Mahdolliset vertailuperusteet ja niitä koskevat selvitykset kuten esimerkiksi EU-hankinnoissa</p> <p>Tarvittavat toimitusaikaa, toimitusehtoa, maksuehtoa sekä laskujen käsittelyä koskevat tiedot</p> <p>Tarjousten muotoa koskevat tiedot</p> <p>Sopimusehtoja koskevat tiedot, sopimusluonnos tai vakiosopimusehdot (esim. JYSE, JIT tai YSE-ehdot)</p> <p>Tarjousten jättöaika (päivämäärä ja kellonaika)</p> <p>Tarjousten toimitusosoite</p> <p>Tarjousten voimassaoloaika</p> <p>Muut tiedot, joilla voi olla merkitystä hankinnassa</p>
--	---

Hankintayksikkö voi antaa ehdokkaille tai tarjoajille ohjeita siitä, missä muodossa tarjous tulee tehdä ja mitä tietoja tarjouksen tulee sisältää. Tarjouksen tekemistä koskevat muotovaatimukset tulee yksilöidä selkeästi. Muotovaatimukset eivät saa olla kohtuuttomia hankinnan luonteeseen ja arvoon nähden.

Tarjousajan tulee kansallisissa ja sote- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa olla hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen, esimerkiksi 2-4 viikkoa.

3.2. TARJOUSPYYNNÖN TÄSMENTÄMINEN

Hankintayksikkö voi tarvittaessa tarkentaa omaa tarjouspyyntöään muuttamatta kuitenkaan hankinnan kohdetta tai tarjouspyynnön ehtoja olennaisilta osin. Tarjouspyyntöä voidaan tarkentaa, jos havaitaan, että alkuperäiset vaatimukset on asetettu liian korkealle tai muutoin virheellisesti tai tarjouspyyntö on muutoin epäselvä. Jos hankinnan kohde ja sisältö muutosten seurauksena muuttuvat olennaisesti toisiksi, tulee hankinta keskeyttää ja käynnistää uudella hankintailmoituksella.

3.3. KYSYMYKSET JA VASTAUKSET

Tarjouspyynnössä ilmoitetaan ajankohta mihin mennessä tarjoajilla on mahdollisuus esittää hankintaan liittyviä kysymyksiä. Kaikki kysymykset tulee pyytää kirjallisessa muodossa. Tarjouspyynnössä ilmoitetaan myös ajankohta, jolloin kysymyksiin annetut vastaukset ovat kaikkien tarjoukseen tutustuneiden saatavilla. Vastauksia ei anneta puhelimitse.

3.4. TARJOUSTEN VASTAANOTTO

Kaikkia tehtyjä tarjouksia ja niitä jättäneitä tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja luottamuksellisesti. Viranhaltijan esteellisyyttä tehdä hankintapäätöksiä ja sopimuksia sekä käsitellä tarjouksia on selostettu hankintaohjeessa. Tarjoukset on käsiteltävä niin hyvissä ajoin, että hankintapäätös voidaan toimittaa tarjoajille tarjouksen voimassaoloaikana.

Tarjoukset avataan tarjousajan päätyttyä. Tarjousten avaustilaisuus ei ole pääsääntöisesti julkinen.

1.1.2019 alkaen tarjoukset käsitellään Clouidiakilpailutusjärjestelmässä, jolloin tarjousten avaamisprosessi etenee järjestelmän toimintamallin mukaan: Tarjousten avaaminen ennen tarjousten jättöajan päättymistä ei ole teknisesti mahdollista, ja kaikki tarjousasiakirjat tallentuvat automaattisesti järjestelmään.

3.5. SOVELTUVUUDEN ARVIOINTI

Kansallisissa hankinnoissa voidaan käyttää EU-hankintojen pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkuperusteita. Sote- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa tulee käyttää pakollisia poissulkuperusteita ja voidaan käyttää harkinnanvaraisia poissulkuperusteita. Poissulkeminen hankintalain mukaisilla poissulkemisperusteilla ei edellytä, että siitä on mainittu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Jos tarjoajaa koskee jokin poissulkuperuste, on tarjoajalla mahdollisuus ilmoittaa ns. korjaavista toimenpiteistä, joihin tarjoaja on ryhtynyt poistaakseen poissulkuperusteen olemassaolosta aiheutuvia vaikutuksia.

Mikäli hankintayksikkö on asettanut toimittajien soveltuvuuteen liittyviä vähimmäisvaatimuksia, on niiden täytyminen arvioitava ennen tarjousten vertailua. Ne ehdokkaat ja tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava pois tarjoukilpailusta.

Hankintayksikön tulee tehdä mahdollisesta poissulkemisesta päätös ja antaa se tiedoksi joko heti valintapäätöksen jälkeen tai viimeistään koko hankintaa koskevan päätöksen tiedoksiannon

yhteydessä. Päätökseen on liitettävä oikaisuohje sekä valitusosoitus markkinaoikeuteen. Erityisesti merkittävässä hankinnoissa on ehdokkaan tai tarjoajan edun mukaista saada tietää poissulkemisesta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta tämä voi vapauttaa hankkeeseen suunnitellut resurssit muihin kohteisiin.

TARJOUSTEN TARJOUSPYYNNÖN MUKAISUUDEN SELVITTÄMINEN

Hankintayksikön on hylättävä tarjouspyynnön vastainen tuote tai tarjous. Tässä vaiheessa tulee selvittää myös, täyttääkö tarjous sen tekemiselle ja muodolle asetetut ehdottomat vaatimukset ja hyväksyykö tarjoaja asetetut sopimusehdot.

Hankintayksikön on oikeuskäytännön mukaan hylättävä myös tarjouspyynnön muotovaatimusten vastainen tarjous, jos tarjouksen tarjouspyynnön vastaisuus vaarantaa tarjoajien tasapuolisen kohtelun tarjousten vertailussa. Huomiota on kuitenkin kiinnitettävä tarjouksen virheen tai puutteen merkitykseen. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta hylätä tarjousta merkityksettömien virheiden tai puutteiden vuoksi.

TARJOUSTEN TÄSMENTÄMINEN. Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Hankintayksiköllä on oikeus, mutta ei velvollisuutta pyytää täsmennyksiä. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmentämisessä tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja annettava kaikille tarjoajille samanlaiset mahdollisuudet täsmentämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, se tulee korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella. Näitä seikkoja on käsitelty hankintalain hallituksen esityksen perusteluissa.

Esimerkkejä hyväksyttävästä täsmentämisestä	Tarjousta voi pyytää täydentämään puuttuvan allekirjoituksen/ valtakirjan tai tarjouksen voimassaoloajan osalta. Tarjousta voi pyytää korjaamaan virheellisen valuuttatiedon tai hinnan suuruusluokkaa koskevan selkeän pilkkuvirheen osalta. Tarjousta voi pyytää täydentämään yksittäisen puuttuvan hintatiedon osalta, jonka merkitys on hintavertailussa pieni tai jota ei käytetä siinä. Maksuehto (ei saa olennaisesti poiketa pyydetystä) Puuttuva liite, jota ei käytetä vertailussa Referenssiä koskevan lisätiedon pyytäminen
--	---

Esimerkkejä ei hyväksyttävästä täsmentämisestä	<p>Muutoksia, jotka olennaisesti vaikuttavat ehdokkaan tai tarjoajan asemaan tarjousten vertailussa, esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarjouspyynnön vastaisen tuotteen vaihto • Tarjousten vertailussa merkityksellisen hintatiedon tai puuttuvan laatutiedon toimittaminen • Olennaisen puuttuvan asiakirjan toimittaminen • Selkeän ja tietoisin hinnoitteluun tai sopimusehtoihin liittyvän varauman poisto • Ei-hyväksyttävän referenssin vaihtaminen
---	---

NEUVOTTELEMINEN

Hankintayksikkö voi neuvotella tarjousten mukauttamiseksi esitetyistä vaatimuksista vain, jos hankintamenettelyksi on valittu neuvotteluja sisältävä menettely (kuvattu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä) tai jos neuvottelumenettelyyn siirrytään avoimesta tai rajoitetusta menettelystä.

Tarjoajia on kohdeltava neuvotteluissa tasapuolisesti. Neuvottelut käydään kunkin tarjoajan kanssa erikseen. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja neuvottelujen sisällöstä toisille tarjoajille tavalla, joka vaarantaisi tarjoajien tasapuolisen kohtelun.

Neuvottelut tulee pääsääntöisesti käydä ennen hankintapäätöksen tekemistä, jotta hankintayksikkö varmistaa neuvotteluasemansa. Neuvottelemisen voi tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelun aikana soveltamalla tarjousten vertailuperusteita. Edellytyksenä on, että tästä vaiheittaisuudesta on ilmoitettu hankintailmoitukseen tai tarjouspyyntöön sisältyvässä hankintamenettelyn kuvauksessa.

Neuvottelujen kulusta ja sisällöstä on pidettävä pöytäkirjaa, johon ei saa sisällyttää tarjoajien liike- ja ammattisalaisuuksia sisältäviä tietoja. Tällaiset tiedot on sisällytettävä erilliseen luottamukselliseksi merkittyyn liitteeseen.

3.6. TARJOUSVERTAILU

Tarjousten vertailuun otetaan mukaan vain soveltuviksi todettujen tarjoajien tarjoukset, jotka ovat tarjouspyynnön mukaisia sekä muodollisesti että sisällöllisesti. Tarjousten vertailussa tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli se, joka on hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras käyttäen ainoastaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita. Lisätietoa tarjousten vertailusta on hankintakäsikirjan kohdassa 4.7.

3.7. HANKINTAPÄÄTÖS JA TIEDOKSIANTO

Hankintapäätöksen tekeminen ja tiedoksianto

Hankinnasta on tehtävä kirjallinen hankintapäätös perusteluineen. Hankintapäätöksen tekee se toimielin tai viranhaltija, jolla on siihen hallintosäännön tai sen perusteella tehdyn hallinnollisen päätöksen perusteella ratkaisuoikeus. Vastuu tehdystä hankintapäätöksestä on päätöksentekijällä.

Varsinaisen hankintapäätöksen ohella päätös on tehtävä myös muusta ratkaisusta, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Tällaisia ratkaisuja ovat mm. päätös ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta pois tarjouskilpailusta, päätös tarjouksen sulkemisesta tarjouskilpailusta tarjouspyynnön vastaisena sekä neuvottelumenettelyssä tapahtuva vaiheittainen tarjousten vähentäminen.

Puitejärjestelyyn perustuvasta kansallisen kynnysarvon ylittävästä hankinnasta tulee tehdä hankintapäätös, mikäli hankinta perustuu minikilpailutukseen. Muissa tapauksissa kyse on tilauksesta. Kohdassa 4.8. on lueteltu hankintapäätökseen sisällytettävät asiat. Kansallisessa hankinnassa ei ole hankintakertomuksen laadintavelvoitetta.

Mikäli hankintaan sisältyy optio-oikeus, tekee siitä päätöksen sama toimielin tai viranhaltija, joka on tehnyt varsinaisen hankintapäätöksen.

Rakennusurakoiden osalta voidaan hankintalain sallimia lisä- ja muutostöitä tilata virallisissa työmaakokouksissa ilman erillistä viranhaltijapäätöstä. Päätöksen tekee viranhaltija, joka on tehnyt alkuperäisen hankintapäätöksen tai viranhaltija, jolle päätösoikeus lisä- ja muutostöiden osalta on urakkasopimuksessa siirretty.

HANKINNAN KESKEYTTÄMINEN

Hankintayksiköllä on oikeus keskeyttää hankinta vain todellisesta ja perustellusta syystä. Hankinnan keskeyttämisestä on tehtävä hankintapäätös, joka on annettava tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneille. Keskeyttämisspäätökseen on liitettävä muutoksenhakuohjeet

Hankinnan keskeyttämisperusteita	<ul style="list-style-type: none">• Ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia tai mikään tarjouksista ei vastaa tarjouspyyntöä*<ul style="list-style-type: none">• Kaikki tarjoukset ovat liian kalliita• Olosuhteet (kuten rahoitustilanne, hankintatarve tai muut suunnitelmat) ovat muuttuneet tarjouskilpailun aikana• On saatu vain yksi tarjous, joten ei ole todellista kilpailutilannetta• Hankinnassa on tehty menettelyvirhe
---	--

Pelkästään se, että hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen, ei ole peruste hankinnan keskeyttämiselle. Sen sijaan markkinaoikeusvalituksen perusteena oleva menettely- tai muu virhe, voi toimia perusteena hankintamenettelyn keskeyttämiselle.

3.8. HANKINTAOIKAISU JA VALITUS MARKKINAOIKEUTEEN

Se, jota asia koskee, voi valittaa hankinnasta markkinaoikeuteen tai tehdä hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen hankintayksikölle. Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväksi myös omasta aloitteestaan. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireille tulosta välittömästi niille, joita asia koskee. Näitä ovat mm. tarjouskilpailun voittaja ja muut tarjouskilpailuun osallistuneet ja jos asiasta on samanaikaisesti valitettu markkinaoikeuteen, myös markkinaoikeus. Hankintaoikaisun käsittelee sama viranhaltija tai toimielin, joka on tehnyt oikaisun kohteena olevan hankintapäätöksen.

Edellytyksenä hankintaoikaisun vaatimiselle on, että hankintayksikön päätös tai ratkaisu perustuu lain (hankinta- tai muun lain, kuten hallintolain) soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen tai että asiaan on tullut sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin.

Hankintaoikaisun määräajat

Asianosaisen määräaika	Vaatus hankintaoikaisun tekemisestä on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai ratkaisusta.
Hankintayksikön määräaika	Hankintayksikkö voi oma-aloitteisesti ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavaksi 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty .

Hankintaoikaisusta tarkemmin kohdassa 4.9

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi voidaan valituksella saattaa hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikön päätös tai hankintayksikön muu hankintamenettelyssä tekemä päätös, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Valitus on pääsääntöisesti tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen. Muutoksenhausta markkinaoikeuteen tarkemmin kohdassa 4.9.

Markkinaoikeuden päätöksestä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäen, että on saatu muutoksenhakulupa.

Markkinaoikeus ei käsittele hankintamenettelyssä tehtyjen virheiden johdosta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskevia vaatimuksia. Vahingonkorvausta koskevat kanteet on pantava vireille alioikeudessa (käräjäoikeudessa).

HANKINNAN VÄLIAIKAINEN JÄRJESTÄMINEN

Jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti haluamansa toimittajan kanssa, jollei hankintaa voida lykätä markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi. Väliaikaiset järjestelyt eivät saa estää sitä, että valittajan vaatimuksesta markkinaoikeus voi määrätä hankintapäätöksen kumottavaksi tai velvoittaa hankintayksikköä korjaamaan virheellisen menettelynsä.

Hankinnan väliaikaiseen järjestämiseen ei voi hakea muutosta, koska hankintalain näkökulmasta kyse on tilauksista, ei hankintapäätöksestä.

3.9. SOPIMUKSEN VIIMEISTELY JA ALLEKIRJOITUS

Odotusajat ja täytäntöönpanokielto

KANSALLISTEN HANKINTOJEN ODOTUSAJAT:

Kansallinen tavara- tai palveluhankinta tai rakennusurakka	Ei odotusaikaa
Kansallinen suorahankinta	Odotusaika 14 päivää suorahankintailmoituksen julkaisemisesta HILMA:ssa, jos ilmoitus on tehty.
Puitejärjestelyyn tai dynaamiseen hankinta-järjestelmään perustuvat kansalliset hankinnat	Ei odotusaikaa

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN SEKÄ MUIDEN ERITYISTEN PALVELUHANKINTOJEN ODOTUSAJAT:

Sote- tai muu erityinen palveluhankinta	Pakollinen odotusaika 14 päivää hankintapäätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista
Sote- tai muun erityisen palvelun suorahankinta	Odotusaika 14 päivää suorahankintailmoituksen julkaisemisesta TED:ssä, jos ilmoitus on tehty.
Puitejärjestelyyn tai dynaamiseen hankintajärjestelmään perustuva sote- tai muu erityinen palveluhankinta	Vapaaehtoinen odotusaika 10 päivää hankintapäätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista. Jos odotusaikaa ei noudateta, valitusosaika 30 päivää hankintapäätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista.

Pakollista odotusaikaa ei tarvitse noudattaa, jos hankintasopimus tehdään ainoan hyväksyttävän tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa eikä tarjouskilpailussa ole jäljellä enää muita tarjoajia tai ehdokkaita, joiden asemaan sopimuskumppanin valinta vaikuttaa. Odotusajasta lisää hankintakäsikirjan kohdassa 4.10.

TILAAJAVASTUULAIN MUKAINEN SELVITYSVELVOLLISUUS

Tilaajavastuulaki voi soveltua kansalliseen tai sote- tai muuhun erityiseen palveluhankintaan, jos hankinnan arvo ylittää tilaajavastuulain soveltamisrajan eli on vähintään 9.000 euroa (alv 0 %) tai jos palvelu on kestoltaan vähintään 10 päivän työsuoritus ja työ tehdään tilaajan työtiloissa tai työkohteessa ja liittyy tilaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin tai kuljetuksiin. Tilaajavastuulain mukaiset selvitykset on pyydyttävä viimeistään ennen kuin hankinnasta tehdään tilaus tai sopimus. Tilaajavastuulain soveltamisesta on tarkemmin hankintakäsikirjan kohdassa 4.10.

SOPIMUKSEN TEKEMINEN

Hankintapäätöksen jälkeen on hankinnasta tehtävä aina kirjallinen sopimus. Hankintasopimus syntyy hankintalain mukaan, kun kirjallinen sopimus allekirjoitetaan, ei hankintapäätöksen tiedoksiannon perusteella. Sopimus tehdään tarjouspyynnön liitteenä olleen sopimusluonnoksen tai vakiosopimusehtojen pohjalta. Sopimukseen kirjataan kaikki hankinnan edellyttämät ehdot. Jos hankintasopimusluonnosta ei ole julkaistu tarjouspyynnön liitteenä, hankintasopimuksen sisällön tulee vastata tarjouspyynnön sisältöä.

3.10. JÄLKI-ILMOITUS

Sote- ja muiden erityisten palvelujen hankinnoissa hankintayksikön on sopimuksen tekemisen jälkeen muistettava säädetyssä määräajassa tehdä jälki-ilmoitus. Jälki-ilmoitus tulee julkaista HILMA-palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi) käyttäen EU:n sote- ja muita erityisiä palveluhankintoja koskevaa hankintailmoituslomaketta. Määräaika jälki-ilmoituksen julkaisemiselle on 30 päivää hankintasopimuksen tekemisestä.

4. EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVIEN HANKINTOJEN TOTEUTTAMINEN

Hankintakäsikirjan kohta 4 koskee EU-kynnysarvojen suuruisia tai ylittäviä hankintoja sekä kansallisen kynnysarvon ylittäviä käyttöoikeussopimuksia.

Hankinnan kohde	EU-kynnysarvot 2018 lukien* (alv 0 %)
Tavara- tai palveluhankinta Suunnittelukilpailu	221.000 euroa
Rakennusurakka	5.548.000 euroa
Käyttöoikeussopimus	500.000 euroa

* Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa EU-kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein (seuraava muutos 1.1.2020 lukien) ja julkaisee tarkistetut kynnysarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin uudet kynnysarvot korvaavat aiemmin ilmoitetut.

4.1. HANKINTAMENETTELYN VALINTA

Hankintaa käynnistettäessä on valittava hankintaan soveltuva hankintalain mukainen EU-hankintojen hankintamenettely. Käytettävä menettely riippuu hankinnan arvosta, kohteesta, luonteesta, monimutkaisuudesta, kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteesta, käytettävissä olevasta ajasta, neuvottelutarpeesta, markkinoilla toimivien toimittajien lukumäärästä ja hankintayksikön asiantuntemuksesta ja sähköisistä järjestelmistä.

AVOIN MENETTELY Yksivaiheinen, selkeä, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta, sopii perushankintoihin

RAJOITETTU MENETTELY Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta, sopii hankintoihin, joissa on tarve rajoittaa osallistujien määrää ja rajaamiseen löytyy selkeitä perusteita, yleensä pitkäkestoinen tavara- tai palveluhankinta

NEUVOTTELUMENETTELY Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, ei saa neuvotella pakollisista eli vähimmäisvaatimuksista eikä vertailuperusteista. Tarkoituksena on mukauttaa tarjoukset vastaamaan hankintayksikön vaatimuksia. Lopullisten tarjousten jälkeen ei neuvotella.

KILPAILULLINEN NEUVOTTELUMENETTELY Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, saa neuvotella kaikista hankintaan liittyvistä näkökohdista. Tarkoituksena on löytää hankintayksikölle soveltuva ratkaisumalli, joka parhaiten täyttää sen tarpeet. Lopullisten tarjousten saavuttua parhaan tarjoajan kanssa voidaan tarjouksesta neuvotella tietyin edellytyksin.

INNOVAATIOKUMPPANUUS Monivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, tarkoitettu innovatiivisen eli sellaisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankintaan, joita ei ole markkinoilla. Menettelynä on neuvottelumenettely. Valitaan yksi tai useampi tarjoaja toteuttamaan tutkimus- ja kehittämistoimintoja peräkkäisissä vaiheissa, joista kunkin jälkeen kumppanuus voidaan päättää. Kehitystyön tulokset voidaan hankkia kumppanilta ilman tarjouskilpailua tietyin edellytyksin.

SUORAHANKINTA Yksivaiheinen, ei hankintailmoitusta, neuvottelumahdollisuus yhden tai useamman toimittajan kanssa. Edellyttää aina laissa määriteltyjen suoramankinnan edellytysten täyttymistä.

Vapaaehtoinen suoramankintailmoitus. Suoramankinnasta tarkemmin käsikirjan kohdassa 2.3.

SUUNNITTELUKILPAILU Menettely, jonka tarkoituksena on hankkia suunnitelma, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla ja jossa voidaan antaa palkintoja

PUITEJÄRJESTELY Yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välinen sopimus, jossa sovitaan joko kaikista hankintaan sovellettavista ehdoista tai osa ehdoista jätetään auki. Käynnistetään yleensä avoimella, rajoitetulla tai neuvottelumenettelyllä, mutta muitakin saa käyttää.

DYNAAMINEN HANKINTAJÄRJESTELMÄ Täysin sähköinen hankintamenettely tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville tuotteille. Avoin kaikille DPS:n ehdot täyttävälle tarjoajille sen keston ajan.

SÄHKÖINEN HUUTOKAUPPA Sähköisesti alenevin hinnoin tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevin uusien arvojen toteutettava huutokauppamenettely sen jälkeen, kun hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn perusteella tarjoajat on arvioitu ja tarjoukset käsitelty. Ei sovi rakennusurakkaan tai henkisten suoritusten hankintaan.

Avoin ja rajoitettu menettely ovat ensisijaisia. Muita hankintamenettelyjä voidaan käyttää, jos niiden käyttöedellytykset täyttyvät. Neuvottelumenettelyn, kilpailullisen neuvottelumenettelyn, suorahankinnan, innovaatiokumppanuuden ja suunnittelukilpailun käyttö on perusteltava hankinta-asiakirjoissa.

4.2. HANKINTAILMOITUS JA TARJOUSPYyntÖ

ILMOITUKSET

Hankintailmoituksen tekeminen on pakollista EU-hankinnoissa. Sen laiminlyönti johtaa hankinnasta valitettaessa hankintapäätöksen kumoamiseen ja hankinnan uudelleen käynnistämiseen.

Käytössä on seuraavat ilmoitukset:

Ilmoituslaji	Muistettavaa
Ennakoilmoitus	Ei pakollinen Tehdään tulevista hankinnoista kalenterivuoden alussa Voidaan käyttää lyhentämän määräaikoja , jolloin täytettävä pakolliset tiedot ilmoitukseen
SOTE- ja muita erityisiä palveluja koskevia käyttöoikeussopimuksia koskeva ennakoilmoitus	Pakollinen
Hankintailmoitus	Pakollinen Tehtävä hankintaa käynnistettäessä
Käyttöoikeussopimusta koskeva ilmoitus	Pakollinen Tehtävä käyttöoikeussopimusta koskevaa hankintaa käynnistettäessä

Korjausilmoitus	<p>Pakollinen</p> <p>Tehtävä korjattaessa EU-hankintailmoituksen, sotehankintailmoituksen, käyttöoikeussopimuksia koskevan hankintailmoituksen, sote-palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten ennakoilmoituksen ja suunnittelukilpailutuksia koskevan hankintailmoituksen tietoja</p>
Jälki-ilmoitus	<p>Pakollinen</p> <p>Tehtävä kaikista EU-hankinnoista, sote- ja muista palveluhankinnoista, käyttöoikeussopimuksista</p> <p>EU-suorahankinnoista ja sote- muiden eritysten palvelujen suorahankinnoista.</p> <p>Myös hankinnan keskeyttämisestä, jossa ilmoitettava keskeyttämisen peruste</p> <p>Myös hankinnasta, josta on julkaistu ennakoilmoitus, mutta ei lainkaan hankintailmoitusta</p>
Suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus	<p>Pakollinen</p> <p>Tehtävä suunnittelukilpailua käynnistettäessä, tehdään suoraan sivustolla www.simap.ted.europa.eu olevalla lomakkeella</p>
Suunnittelukilpailun tuloksia koskeva ilmoitus	<p>Pakollinen</p> <p>Suunnittelukilpailun tuloksia koskevat ilmoitukset on julkaistava suunnittelukilpailun päättymisen jälkeen, tehdään suoraan sivustolla www.simap.tedeuropa.eu olevalla lomakkeella</p>
Sopimusmuutosilmoitus	<p>Pakollinen</p> <p>Tehtävä tietyistä hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen muutoksista (136 § 2 mom. 2 ja 3 kohdat)</p>
Suorahankintaa koskeva vapaaehtoinen ilmoitus ks. käsikirjan kohta 2.3.	<p>Ei pakollinen</p> <p>Kytkeytyä 14 päivän odotusaikaan turvaa valitustilanteessa oikeussuojan tehostetuilta seuraamuksilta</p> <p>Tehdään hankintapäätöksen jälkeen ennen hankintasopimuksen tekemistä</p> <p>Jos ei tehdä, valitusaika pitenee 30 päivään jälki-ilmoituksesta tai jos jälki-ilmoitusta ei ole tehty, valitusaika on 6 kk hankintasopimuksen tekemisestä</p>
Yleinen avoimuusilmoitus	<p>Ei pakollinen</p> <p>Sidosyksikön tai yhteistyöhön osallistuvien hankintayksiköiden liiketoiminnan harjoittamisesta</p>

Hankintailmoitusten tulee sisältää vähintään ne tiedot, jotka ilmoituslomakkeissa on määritelty pakollisiksi tiedoiksi. Jos hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat toisistaan, on hankintailmoituksen teksti ratkaiseva. Hankintailmoituksessa on käytettävä ns. CPV-koodia kuvaamaan hankittavaa tavaraa, palvelua tai rakennusurakkaa ja tukemaan hankintailmoitusten seurantapalvelua. Lisätietoja CPV-koodista löytyy em. HILMA-ilmoituskanavan sivuilta www.hankintailmoitukset.fi.

Hankintailmoituksia koskevat määräajat on hankintalaissa kirjoitettu laskettavaksi siitä päivästä, kun ilmoitus on lähetetty julkaistavaksi, osallistumis- tai neuvottelukutsu on lähetetty, tarjouspyyntö lähetetty tai sopimus tai päätös on tehty. Määräaikojen laskemista koskevan kotimaisen määräaikalain (150/1930) ja EU:n vastaavan määräaika-asetuksen mukaan määräaikaa laskettaessa sitä päivää, josta määräaika lasketaan, ei oteta huomioon. **Määräajat lasketaan aina siis esim. lähettämistä seuraavasta päivästä.**

Hankintailmoitusten keskeisimmät määräajat

Hankintamenettely	Ei ennakoilmoitusta Ilmoitus sähköisesti	Ei ennakoilmoitusta Ilmoitus ja asiakirjat sähköisesti	Ennakoilmoitus julkaistu Ilmoitus sähköisesti	Ennakoilmoitus julkaistu Ilmoitus ja asiakirjat sähköisesti
Avoin menettely Tarjousaika	väh. 35 pv	väh. 30 pv	väh. 15 pv	väh. 15 pv
Rajoitettu ja neuvottelumenettelyt				
Osallistumishakemukset	väh. 30 pv	väh. 30 pv	väh. 30 pv	väh. 30 pv
Tarjousaika rajoitetussa	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv
Alustava tarjousaika neuvottelumenette- lyissä	väh. 30 pv	väh. 25 pv	väh. 10 pv	väh. 10 pv

Määräajoissa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika ja tarvittaessa pidennettävä niitä. Jos tarjoustenteko edellyttää käyntiä paikan päällä, määräajat on asetettava niin, että kaikki toimittajat saavat tarvitsemansa tiedot. Määräaikoja on pidennettävä, jos hankintayksikkö ei ehdi toimittaa toimittajille lisätietoja viimeistään 6 päivää ennen tarjousajan päättymistä tai nopeutetussa menettelyssä viimeistään 4 päivää ennen. Määräaikoja ei tarvitse pidentää, jos lisätietoja ei ole pyydetty ajoissa tai niillä ei ole merkitystä tarjouksenteon kannalta.

Hankintailmoituksen määräaikoihin kannattaa lisätä 2-3 päivää, jotta määräaika on riittävä, kun otetaan huomioon, että hankintailmoitus lähetetään julkaistavaksi ensin TED-tietopankissa. Vasta siellä julkaisemisen jälkeen ilmoitus on julkaistavissa HILMA-ilmoituskanavassa. Ilmoitus saadaan julkaista HILMA-ilmoituskanavassa, kun on kulunut 48 tuntia sen lähettämisestä, vaikka ilmoitusta olisi julkaistu TED:issä.

Hankintailmoituksen voi julkaista myös tiedotusvälineissä tai hankintayksikön omilla internet-sivuilla, mutta sitä ei saa kuitenkaan julkaista ennen kuin se on julkaistu ensin EU:n TED-tietopankin sivuilla ja sen jälkeen HILMA-ilmoituskanavassa. Ilmoituksissa ei saa olla muita tietoja kuin hankintailmoituksissa julkaistuja tietoja.

TARJOUSPYYNNÖN SISÄLTÖ

Tarjouspyynnössä on hankinnan laadusta ja arvosta riippuen ilmoitettava kaikki hankintaan liittyvät keskeiset tiedot. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut sellaiset seikat, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä.

Tarjouspyynnön muistilista	Tarjouspyynnön tiedot
Yhteystiedot	Hankintayksikön nimi, yhteystiedot sekä yhteyshenkilön tiedot
Pakolliset tiedot	<p>Hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus ja hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset (tekniset vaatimukset riittävän yksityiskohtaisesti sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä)</p> <p>Viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen</p> <p>Määräaika tarjosten tekemiselle (päivämäärä ja kellonaika)</p> <p>Tarjosten toimitusosoite</p> <p>Kieli tai kielet, joilla tarjous on laadittava</p> <p>Tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset</p> <p>Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli tai kielet</p> <p>Ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset (taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne, tekninen soveltuvuus ja ammatillinen pätevyys) ja muut vaatimukset sekä pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen asiakirja (ESPD-lomake) ja luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan sekä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan on soveltuvuuden arviointia varten toimitettava</p> <p>Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet (halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisesti tärkeysjärjestys</p>

	<p>Tarjousten voimassaoloaika</p> <p>Keskeiset sopimusehdot, kuten toimitusaika ja toimitusehto toimituslausekkeita (Finnterms 2001 tai Incoterms 2010) käyttäen (sopimusluonnos tai vakiosopimusehdot, esim. JYSE 2014 Tavarat tai Palvelut ehdot, JIT 2015 -ehdot)</p>
Muita mahdollisia tietoja	<p>Muut tiedot, joilla voi olla merkitystä hankinnassa, kuten</p> <p>Hintojen antamista varten hintalomake sekä hinnoitteluperusteet ja ohjeet</p> <p>Muut toimitusta, pakkausta, kierrätystä ym. koskevat tiedot</p> <p>Maksuehto 21 pv netto</p> <p>Laskutusta ja laskujen käsittelyä koskevat tiedot, ml. verkkolaskutusta ja laskujen automaattista käsittelyä koskevat tiedot</p> <p>Muut sopimusehdot joko sopimusluonnoksena tai vakiosopimusehtoina (JYSE 2014, JIT 2015, YSE 1998 jne.)</p> <p>Tarjouksen tekoa koskevat muut ohjeet ja lomakkeet</p>

Tarjouspyyntöön sisällytettävät kaupalliset (juridis-taloudelliset) ja tekniset vaatimukset on laadittava niin selviksi, että tarjouksentekijät voivat niiden perusteella tehdä mahdollisimman yksiselitteisen tarjouksen ja että tarjoukset saadaan keskenään vertailukelpoisiksi. Hankintayksikön on ilmoitettava tarjouspyynnössä selkeästi, ovatko tarjouspyyntöön liitetyt vakiosopimusehdot tai sopimusluonnoksen ehdot ehdottomia vaatimuksia, jotka tarjoajan on hyväksyttävä sellaisenaan. Tällöin tarjoajalla ei ole lainkaan neuvottelumahdollisuutta hankinnan ehdoista eikä mahdollisuutta käyttää omia sopimusehtoja.

EU-hankinnoissa tarjousajan tulee olla vähintään valitulle hankintamenettelylle säädetyn määräajan mukainen.

TARJOUSPYYNNÖN ASETTAMINEN SAATAVILLE JA SÄHKÖINEN TIEDONVAIHTO

Hankinta-asiakirjat tulee asettaa ilmaiseksi, rajoituksetta, suoraan ja kokonaan kaikkien saataville sähköisessä muodossa siitä päivästä, kun hankintailmoitus on julkaistu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että **kaikissa hankintamenettelyissä tarjouspyyntö tai alustava tarjouspyyntö on julkaistava sähköisesti ja annettava tiedoksi kaikille, kun hankintailmoitus on julkaistu, ei ainoastaan osallistumishakemusten perusteella menettelyyn valituille.** Tarjouspyyntöjä voidaan julkaista sähköisesti joko lisäämällä hankinta-asiakirjat linkkinä hankintailmoitukseen, julkaisemalla ne sähköisessä kilpailutusportaalissa Tarjouspalvelu.fi tai internet-sivuilla tai kaupungin omilla internet-sivuilla.

Hankinta-asiakirjojen **sähköinen tiedonvaihto eli mm. tarjousten sähköinen vastaanottaminen** on hankintalain toinen uusi velvoite, joka **koskee kaikkia hankintayksiköitä 18.10.2018 alkaen.** EU-hankintojen tarjouksia voidaan ottaa vastaan ainoastaan sähköisessä kilpailutusratkaisussa tai muulla tavoin siten, että hankintalain 64 §:n tietoturva vaatimukset täyttyvät. Siirtymäsäännöksen

mukaan ennen em. määräpäivää 18.10.2018 EU-hankintojen tarjousten vastaanottamiseen sovelletaan muutoin kumotun hankinta-asetuksen (614/2007) 4 lukua, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että tarjouksia ei voi ottaa vastaan sähköpostilla. Sähköposti ei täytä 64 §:n tietoturva vaatimuksia.

Hankintailmoituksessa on ilmoitettava, jos jotkut hankinta-asiakirjat toimitetaan muulla tavoin kuin sähköisesti esimerkiksi tietojen luottamuksellisuuden suojaamiseksi. Hankintayksikön on hankintailmoituksessa ilmoitettava luottamuksellisuutta koskevat vaatimukset ja miten asiakirjoihin voi tutustua. Tällöin ei voida käyttää asiakirjojen sähköiseen toimittamiseen liittyviä lyhennettyjä määräaikoja, vaan tarjousaikaa on pidennettävä 5 päivällä lukuun ottamatta kiireellisiä tilanteita. Syy muuhun kuin asiakirjojen sähköiseen tiedonvaihtoon on perusteltava hankinta-asiakirjoissa tai hankintaa koskevassa kertomuksessa.

Hankintayksikkö voi selvittää toimittajien soveltuvuutta hankinnan toteuttamiseen. Ehdokas tai tarjoaja osoittaa soveltuvuusvaatimusten täyttymisen alustavasti täyttämällä hankintayksikön laatiman yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan eli ns. ESPD-lomakkeen ja liittämällä sen tarjoukseen tai osallistumishakemukseen. ESPD-lomake voidaan laatia sähköisesti seuraavilla tavoilla:

- Cloudia-kilpailutusjärjestelmässä
- käyttäen EU-komission ESPD-palvelua osoitteessa <https://ec.europa.eu/tools/espd>

ESPD-lomakkeessa on valmiina kohdat, joihin tarjoaja syöttää tarjoajaa koskevat tiedot, tarjoajan edustajia koskevat tiedot, muiden yksiköiden voimavarojen käyttöä koskevat tiedot, alihankkijoita koskevat tiedot sekä pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkuperusteita koskevat tiedot. Edellä mainittuja kohtia ei voi muuttaa.

4.3. TARJOUSPYYNNÖN TÄSMENTÄMINEN

Hankintayksikkö voi tarvittaessa tarkentaa omaa tarjouspyyntöään muuttamatta kuitenkaan hankinnan kohdetta tai tarjouspyynnön ehtoja olennaisilta osin. Tarjouspyyntöä voidaan tarkentaa, jos havaitaan, että alkuperäiset vaatimukset on asetettu liian korkealle tai muutoin virheellisesti tai tarjouspyyntö on muutoin epäselvä. Jos hankinnan kohde ja sisältö muutosten seurauksena muuttuvat olennaisesti toisiksi, tulee hankinta keskeyttää ja käynnistää uudella hankintailmoituksella.

4.4. KYSYMYKSET JA VASTAUKSET

Tarjouspyynnössä ilmoitetaan ajankohta mihin mennessä tarjoajilla on mahdollisuus esittää hankintaan liittyviä kysymyksiä. Kaikki kysymykset tulee pyytää kirjallisessa muodossa. Tarjouspyynnössä ilmoitetaan myös ajankohta, jolloin kysymyksiin annetut vastaukset ovat kaikkien tarjoukseen tutustuneiden saatavilla. Vastauksia ei anneta puhelimitse.

4.5. TARJOUSTEN VASTAANOTTO

Kaikkia tehtyjä tarjouksia ja niitä jättäneitä tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja luottamuksellisesti. Viranhaltijan esteellisyyttä tehdä hankintapäätöksiä ja sopimuksia sekä käsitellä tarjouksia on selostettu tämän ohjeen kohdassa 7. Tarjoukset on käsiteltävä niin hyvissä ajoin, että hankintapäätös voidaan toimittaa tarjoajille tarjouksen voimassaoloaikana.

4.6. SOVELTUVUUDEN ARVIOINTI

YLEISTÄ

Avoimessa menettelyssä tarkistetaan, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset ja että sitä ei koske mikään poissulkuperuste. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelu- ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä sekä innovaatiokumppanuudessa ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jotka hyväksytään tarjoajiksi käyttämällä ehdokkaiden ja tarjoajien ESPD-lomakkeella ilmoittamia tietoja.

Vakuutus. ESPD-lomakkeella ehdokas tai tarjoaja antaa vakuutuksen siitä, että se täyttää soveltuvuusvaatimukset (valintaperusteet) tai että sitä ei koske mikään lomakkeella esitetty poissulkuperuste. Hankintayksikkö voi lähtökohtaisesti luottaa siihen tietoon, jonka ehdokas tai tarjoaja on ESPD-lomakkeella antanut. Tämä vastaa viime kädessä siitä, että tiedot pitävät paikkansa. Soveltuvuutta koskevien vaatimusten ei tarvitse oikeuskäytännön mukaan täytyä osallistumishakemusten tai tarjousten jättöhetkellä, vaan riittää, että ehdokas tai tarjoaja esittää selvityksen vaatimusten täyttymisestä tai suunnitelmista tai edellytyksistä täyttää vaatimukset sopimuskauden alkaessa.

Hankintayksikön on viimeistään ennen hankintasopimuksen tekoa selvitettävä valitulta tarjoajalta asiantasaiset todistukset ja selvitykset ehdokkaan ja tarjoajan vakuuttamista tiedoista. Ainakin kaksivaiheisissa hankintamenettelyissä, kuten rajoitetussa tai neuvottelumenettelyssä tämä kannattaa tehdä jo ennen tarjoajien valintaa menettelyn jatkoksi. Hankintayksiköillä on joka tapauksessa missä tahansa hankinnan vaiheessa oikeus pyytää ehdokkailta ja tarjoajilta em. todistukset ja selvitykset tai osan niistä. Jos hankintayksikkö voi saada em. tiedot Suomessa tai muussa EU-valtiossa olevasta maksuttomasta tietokannasta, ei hankintayksikkö saa niitä pyytää. Tietoja ei saa myöskään pyytää tarjoajalta, jos hankintayksiköllä on ajantasaiset asiakirjat jo hallussa.

Täsmäntäminen. Jos tiedot tai asiakirjat ovat puutteellisia tai virheellisiä tai jotkut tiedot tai asiakirjat puuttuvat, hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräajassa. Hankintayksiköillä on tähän oikeus, mutta ei ole velvollisuutta. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmäntämisessä on annettava kaikille tarjoajille samanlaiset mahdollisuudet täsmäntämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, tulee se korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella.

PAKOLLISET POISSULKUPERUSTEET

Hankintalain mukaan hankintayksikön on päätöksellään suljettava tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokas tai tarjoaja, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja tai sen edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisterissä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin hankintalain 80 §:ssä mainitusta rikoksesta tai muussa valtiossa tällaista rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella.

Pakolliset poissulkuperusteet	<ul style="list-style-type: none">- Lahjuksen ja törkeän lahjuksen antaminen, RL 16 luvun 13 ja 14 §:t; - Lahjuksen ja törkeän lahjuksen antaminen kansanedustajalle, RL 16 luvun 14a ja 14b§ - Ihmiskauppa ja törkeä ihmiskauppa, RL 25 luku 3 ja 3a §:t; - Veropetos, törkeä veropetos, työeläkevakuutusmaksupetos, törkeä työeläkevakuutusmaksupetos, avustuspetos, törkeä avustuspetos ja avustuksen väärinkäyttö, RL 29 luvun 1, 2, 4a, 4b, 5, 6 ja 7 §:t; - Lahjominen ja törkeä lahjominen sekä lahjuksen ottaminen ja törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, RL 30 luvun 7, 7a, 8, 8a §:t; - Rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi tai tuottamuksellinen rahanpesu, RL 32 luvun 6, 7, 8 ja 9 §:t; - Terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, sen valmistelu, terroristiryhmän johtaminen, terroristiryhmän toiminnan edistäminen, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, värväys terroristirikoksen tekemiseen ja terrorismin rahoittaminen, RL 34a luku 1, 2, 3, 4, 4a 4c, 5 §:t; - Työturvallisuusrikos, työaika-suojelurikos, työsyryjintä, kiskonnantapainen työsyryjintä, työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen tai luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttäminen, RL 47 luku 1, 2, 3, 3a, 5, 6a §:t
--------------------------------------	--

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta myös ehdokas tai tarjoaja, joka on lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla todettu laiminlyöneen velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumisensa veroja tai sosiaaliturvamaksuja. Edellä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten. Suomessa ei tällä hetkellä ole hallinnosta saatavaa vakioselvitystä, josta ilmenisivät lainvoimaisella tuomiolla tai päätöksellä vahvistetut verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyönnit. Koska verotuspäätökset tehdään kerran vuodessa, tällaisiin päätöksiin sidotut tiedot ovat useimmiten jo vanhentuneita päätöksen jälkeen toteutetussa hankintamenettelyssä. Lähtökohtaisesti verojen ja sosiaaliturvamaksujen laiminlyönti toimii siten suomalaisten tarjoajien osalta hankintalain 81 §:n mukaisena harkinnanvaraisena poissulkemisperusteena. Muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa voi kuitenkin olla saatavissa lainvoimaiseen tuomioon perustuvia ja ajantasaisia selvityksiä verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamatta jättämisestä kyseiseen valtioon sijoittautuneista tarjoajista.

Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos rikosta tai verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiä koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta.

Jos alihankkijaa koskee pakollinen poissulkuperuste, on hankintayksikön vaadittava, että tarjoaja korvaa alihankkijan toisella.

HARKINNANVARAISET POISSULKUPERUSTEET

Harkinnanvaraisten poissulkuperusteiden osalta hankintayksiköllä on oikeus harkita, käyttääkö se poissulkumahdollisuutta kyseisessä hankinnassa. Tällöin otetaan huomioon mm. rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syylistyneen mahdolliset korjaavat teot. Poissulkuperusteiden käytöllä pyritään varmistamaan liiketoiminnassaan asianmukaisella tavalla toimivan tarjoajan valinta.

Harkinnanvaraiset poissulkuperusteet	<ul style="list-style-type: none">- joka on konkurssissa tai purettavana tai keskeyttänyt liiketoimintansa tai jonka velkoja on vahvistettu akordilla, saneerausohjelmalla tai muussa vastaavassa lainsäädäntöön perustuvassa menettelyssä järjestelty- jonka konkurssiin asettaminen tai purkaminen tai muu em. menettely on vireillä- joka on ammattitoiminnassa syylistynyt sen luotettavuuden kyseenalaistavaan vakavaan virheeseen, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen- joka on laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumisensa veroja tai sosiaaliturvamaksuja, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen muulla kuin lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla- joka on rikkonut Suomen tai EU:n lainsäädännön, työehtosopimusten tai hankintalain liitteessä C lueteltujen kv. sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, ja hankintayksikkö voi näyttää rikkomuksen toteen- joka on tehnyt muiden toimittajien kanssa sopimuksia, joilla pyritään vääristämään kilpailua, ja hankintayksikkö voi näyttää tämän toteen- jonka eturistiriitaa hankintamenettelyssä ei voida tehokkaasti poistaa muilla toimenpiteillä- jonka osallistuminen hankintamenettelyyn on vääristänyt kilpailua eikä vääristymää voida poistaa muilla vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä; ennen poissulkua on annettava mahdollisuus osoittaa, että osallistuminen valmisteluun ei ole johtanut tasapuolisen ja syrjimättömän menettelyn vaarantumiseen
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - jonka suorituksissa aiemmissa hankinta- tai käyttöoikeussopimuksissa on ollut merkittäviä tai toistuvia puutteita jonkin keskeisen vaatimuksen toteuttamisessa; lisäedellytyksenä on, että puutteet ovat johtaneet kyseisen aikaisemman sopimuksen ennenaikaiseen irtisanomiseen, purkamiseen, vahingonkorvauksiin tai muihin vastaaviin sanktioihin - joka on syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan hankintayksikölle hankintalain 10 luvussa tarkoitettuja tietoja tai laiminlyönyt vaadittavien tietojen antamisen - joka on pyrkinyt vaikuttamaan epäasianmukaisesti hankintayksikön päätöksentekoon, saamaan luottamuksellisia tietoja, joiden avulla se voi saada perusteetonta etua hankintamenettelyssä tai tarkoituksellisesti antamaan harhaanjohtavia tietoja, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti tarjoajan tai tarjouksen valintaa koskeviin päätöksiin.
--	---

Maksamattomien verojen tai sosiaalimakujen perusteella ehdokasta tai tarjoajaa ei kuitenkaan voida sulkea pois enää sen jälkeen, kun ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

Jos alihankkijaa koskee harkinnanvarainen poissulkuperuste, voi hankintayksikkö vaatia, että tarjoaja korvaa alihankkijan toisella.

Poissulkeminen harkinnanvaraisilla poissulkemisperusteilla ei edellytä, että siitä on mainittu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, vaikka se onkin suositeltavaa. Poissulkemisessa tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta, joten aivan pienen puutteen vuoksi ei ole syytä ehdokasta tai tarjoajaa hylätä. Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään selvityksiä ja muita asiakirjoja.

KORJAAVAT TOIMENPITEET

Ehdokas tai tarjoaja voi ilmoittaa ESPD-lomakkeella, että sitä koskee joku poissulkuperuste, mutta että ehdokas tai tarjoaja on ryhtynyt ns. korjaaviin toimenpiteisiin.

Esimerkkejä korjaavista toimenpiteistä	<ul style="list-style-type: none"> - on maksanut tai sitoutunut maksamaan korvauksen kaikista vahingoista, joita rangaistavasta teosta, virheestä tai laiminlyönnistä on aiheutunut on selvittänyt tosiasiat ja olosuhteet kattavasti toimimalla aktiivisesti yhteistyössä tutkintaviranomaisten kanssa - on toteuttanut konkreettiset tekniset sekä organisaatioon ja henkilöstöön liittyvät toimenpiteet, joilla voidaan estää uudet rangaistavat teot, virheet tai laiminlyönnit
---	---

Hankintalain hallituksen esityksen perustelujen mukaan hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta pyytää selvitystä luotettavuudesta. Samoin perusteluissa todetaan esimerkeiksi korjaavista toimenpiteistä mm. asianmukaiset henkilöstön uudelleenorganisointitoimet, raportointi- ja valvontajärjestelmän käyttöönotto tai sisäisen tarkastusrakenteen perustaminen valvomaan säännösten noudattamista. **Jos hankintayksikkö katsoo näytön riittäväksi, se ei saa sulkea ehdokasta tai tarjoajaa pois tarjouskilpailusta.** Arvioinnissa otetaan huomioon rangaistavan teon, virheen, laiminlyönnin vakavuus sekä niihin liittyvät olosuhteet.

EHDOKKaidEN VALINTA

Mikäli hankintayksikkö on asettanut toimittajien soveltuvuuteen liittyviä vähimmäisvaatimuksia, on niiden täyttyminen arvioitava ennen tarjousten vertailua. Ne ehdokkaat ja tarjoajat, joita koskee jokin poissulkuperuste tai jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava pois tarjouskilpailusta.

Jos kaksivaiheisessa menettelyssä kaikki ehdokkaat täyttävät asetetut soveltuvuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, mutta osallistujien määrää on tarkoitus rajata, ehdokkaiden valinnassa käytetään joko erikseen asetettuja tarjoajien arviointiperusteita tai asetetut soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittäviä ominaisuuksia, jos tällaisia on ESPD-lomakkeessa ilmoitettu. Tällaisia arviointiperusteita voivat olla esimerkiksi vähimmäisvaatimustason ylittävä osaaminen tai kokemus.

Hankintayksikön tulee tehdä mahdollisesta poissulkemisesta tai hylkäämisestä päätös ja antaa se tiedoksi joko heti valintapäätöksen jälkeen tai viimeistään koko hankintaa koskevan päätöksen tiedoksiannon yhteydessä. Päätökseen on liitettävä oikaisuohje sekä valitusosoitus markkinaoikeuteen. Eryityisesti merkittävässä hankinnoissa on ehdokkaan tai tarjoajan edun mukaista saada tietää poissulkemisesta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta tämä voi vapauttaa hankkeeseen suunnitellut resurssit muihin kohteisiin.

TARJOUSTEN TARJOUSPYYNNÖN MUKAISUUDEN SELVITTÄMINEN

Hankintayksikön on tarkistettava, että tarjotut tuotteet ja palvelut ovat tarjouspyynnön vaatimusten mukaisia ja että tarjous on muuten tarjouspyynnössä asetettujen ehtojen mukainen. Hankintayksikön on hylättävä tarjouspyynnön vastainen tuote tai tarjous. Hankintayksikön on oikeuskäytännön mukaan hylättävä myös tarjouspyynnön muotovaatimusten vastainen tarjous, jos tarjouksen tarjouspyynnön vastaisuus vaarantaa tarjoajien tasapuolisen kohtelun tarjousten vertailussa. Huomiota on kuitenkin kiinnitettävä tarjouksen virheen tai puutteen merkitykseen. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta hylätä tarjousta merkityksettömien virheiden tai puutteiden vuoksi.

TARJOUSTEN TÄSMENTÄMINEN. Jos tiedot tai asiakirjat ovat puutteellisia tai virheellisiä tai jotkut tiedot tai asiakirjat puuttuvat, hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa

määräajassa. Hankintayksiköllä on siis oikeus, mutta ei velvollisuutta pyytää täsmennyksiä. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmentämisessä on annettava kaikille tarjoajille samanlaiset mahdollisuudet täsmentämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, tulee se korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella.

<p>Esimerkkejä hyväksyttävästä täsmentämisestä</p>	<p>Tarjousta voi pyytää täydentämään puuttuvan allekirjoituksen/valtakirjan tai tarjouksen voimassaoloajan osalta.</p> <p>Tarjousta voi pyytää korjaamaan virheellisen valuuttatiedon tai hinnan suuruusluokkaa koskevan selkeän pilkkuvirheen osalta.</p> <p>Tarjousta voi pyytää täydentämään yksittäisen puuttuvan hintatiedon osalta, jonka merkitys on hintavertailussa pieni tai jota ei käytetä siinä.</p> <p>Maksuehto (ei saa olennaisesti poiketa pyydetyistä)</p> <p>Puuttuva liite, jota ei käytetä vertailussa.</p> <p>Referenssiä koskevan lisätiedon pyytäminen.</p>
<p>Esimerkkejä ei hyväksyttävästä täsmentämisestä</p>	<p>Muutoksia, jotka olennaisesti vaikuttavat ehdokkaan tai tarjoajan asemaan tarjousten vertailussa, esim.</p> <p>Tarjouspyynnön vastaisen tuotteen vaihto</p> <p>Tarjousten vertailussa merkityksellisen hintatiedon tai puuttuvan laatutiedon toimittaminen</p> <p>Olennaisen puuttuvan asiakirjan toimittaminen</p> <p>Selkeän ja tietoisin hinnoitteluun tai sopimusehtoihin liittyvän varauman poisto</p> <p>Ei-hyväksyttävän referenssin vaihtaminen</p>

KIELLETTY JÄLKITINKIMINEN. Tarjousten täydentäminen tai täsmentäminen ei saa johtaa kiellettyyn jälkitinkimiseen. Kiellettyinä jälkitinkimisenä pidetään mm. tarjoushinnan alentamista sellaiselta osin, johon täsmennyspyynnössä ei ole pyydetty muutosta tai hinnan säilyttämistä ennallaan sellaisen osan tai kokonaisuuden osalta, jota täsmennyspyynnössä on laajennettu. Tarjousta ei voi muuttaa myöskään laadullisten tekijöiden osalta. Jälkitinkimisen sisältävä tarjouksen osa on jätettävä huomiotta, ellei tarjousta ole suljettava pois tarjouskilpailusta.

POIKKEUKSELLISEN ALHAINEN HINTA. Jos tarjous vaikuttaa poikkeuksellisen alhaiselta, on hankintayksikön vaadittava aina tarjoajalta selvitystä tarjouksen hinnoista tai kustannuksista.

<p>Poikkeuksellisen alhaisen hinnan osalta selvitettäviä seikkoja</p>	<p>Valmistusmenetelmä</p> <p>Palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudelliset ja tekniset ratkaisut</p> <p>Hankinnan poikkeuksellisen edulliset ehdot</p> <p>Tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden omintakeisuus;</p>
--	---

	<p>Suomen tai EU:n lainsäädännön tai hankintalain liitteessä C lueteltujen kv. sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden noudattaminen</p> <p>Alihankinnat</p> <p>Tarjoajan saamaa valtiontukea</p>
--	---

Poikkeuksellisen alhainen tarjous voidaan hylätä, jos tarjoajan antama selvitys tai muu näyttö ei tyydyttävästi selitä tarjottujen hintojen tai kustannusten alhaista tasoa. Tarjous on hylättävä, jos poikkeuksellisen alhainen hinta johtuu em. ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden laiminlyönnistä. Tarjous voidaan hylätä lainvastaisen valtiontuen vuoksi vain, jos tarjoaja ei pysty hankintayksikön asettamassa määräajassa osoittamaan, että valtiontuki on laillinen.

NEUVOTTELEMINEN

Hankintayksikkö voi neuvotella tarjousten mukauttamiseksi esitetyistä vaatimuksista vain, jos hankintamenettelyksi on valittu neuvottelumenettely tai kilpailullinen neuvottelumenettely tai jos neuvottelumenettelyyn siirrytään avoimesta tai rajoitetusta menettelystä.

Tarjoajia on kohdeltava neuvotteluissa tasapuolisesti. Neuvottelut käydään kunkin tarjoajan kanssa erikseen. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja neuvottelujen sisällöstä toisille tarjoajille tavalla, joka vaarantaisi tarjoajien tasapuolisen kohtelun. Neuvottelumenettelyssä neuvottelun kohteena ovat hankinnan ehdot ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä erityisesti vaihtoehtoiset toteutustavat. Hankintailmoituksessa, ilmoituksen julkaisuhetkellä saataville asetetussa tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa esitetyistä vähimmäisvaatimuksista ja 93 §:ssä tarkoitetuista kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteista ei saa neuvotella.

Neuvottelut tulee pääsääntöisesti käydä ennen hankintapäätöksen tekemistä, jotta hankintayksikkö varmistaa neuvotteluasemansa. Neuvottelemisen voi tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelun aikana soveltamalla tarjousten vertailuperusteita. Edellytyksenä on, että tästä vaiheittaisuudesta on ilmoitettu hankintailmoituksessa, hankinnan kuvauksessa tai tarjouspyynnössä.

Neuvottelujen kulusta ja sisällöstä on pidettävä pöytäkirjaa, johon ei saa sisällyttää tarjoajien liike- ja ammattisalaisuuksia sisältäviä tietoja. Tällaiset tiedot on sisällytettävä erilliseen luottamukselliseksi merkittyyn liitteeseen.

4.7. TARJOUSVERTAILU

Tarjousten vertailuun otetaan mukaan vain soveltuviksi todettujen tarjoajien tarjoukset, jotka ovat tarjouspyynnön mukaisia. Tarjousten vertailussa on otettava huomioon tarjouspyynnössä asetetut kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja hinta-laatusuhteen mukaiset vertailuperusteet.

Vertailu tehdään ottaen huomioon kaikki tarjouspyynnössä ilmoitetut hinta-laatusuhteen vertailuperusteet. Muita kuin ilmoitettuja vertailuperusteita ei voida käyttää eikä vertailua voida tehdä myöskään jättämällä jokin arvioitavaksi ilmoitettu seikka vertailematta. Kesken tarjouskilpailun tai vertailuvaiheessa ei voi lisätä, poistaa tai muuttaa etukäteen asetettuja vertailuperusteita, osatekijöitä tai painotuksia eli ei saa luoda uusia alakriteerejä eikä arvostaa sellaisia asioita, joita ei ole mainittu tarjouspyynnössä. Vertailussa ei saa käyttää hyväksi muita kuin tarjouksissa mainittuja tietoja.

Hankintayksikkö voi käyttää hyväksi vertailussa aikaisempaa kokemustaan tarjoajasta ainoastaan tietyin edellytyksin. Huonot kokemukset voidaan ottaa huomioon, jos ne ovat perusteltuja ja objektiivisia ja ne on dokumentoitu. Hyvät kokemukset voidaan ottaa huomioon vain, jos hankintayksiköllä on kokemusta kaikista vertailussa mukana olevista tarjoajista. Tästä on syytä mainita tarjouspyynnössä.

Vertailu tulee tehdä sillä tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen suhteessa muihin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä perustellaan ja vertailusta tulisi ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu suhteessa toisiinsa kunkin vertailuperusteen osalta. Tämän jälkeen tarjousten pistemääriä verrataan keskenään ja esitetään johtopäätös siitä, mikä tarjouksista oli paras. Vertailu tulee perustella hankintapäätöksessä tai perustelumuihistossa. Perusteluissa on riittävää kertoa vain keskeisimmät perusteet, joilla vertailu on tehty. Perustelujen tulee kuitenkin olla riittäviä, jotta asianosaiset voivat arvioida päätöksen oikeellisuutta ja oikeussuojan tarvetta.

Arviointiryhmä ja testaus. Laajojen hankintojen vertailussa voidaan käyttää arviointiryhmää, jolloin arviointia suorittaa useampi henkilö, asiantuntijaraati tai esim. käytettävyydestausr ryhmä, ja vertailusta voidaan laatia etukäteen vertailusuunnitelma. Tällöin vertailu tehdään siten, että ensin osallistujat tutustuvat tarjousaineistoon ja muodostavat siitä oman näkemyksensä. Sen jälkeen osallistujat keskustelevat näkökannoistaan. Pisteiden antaminen tapahtuu sen jälkeen yhteisen näkemyksen pohjalta.

Vertailussa voi olla yhtenä vaiheena myös tarjoajien haastattelu, tarjousten esittely, käytettävyydestaustaus, asiakastyytyväisyyskysely tai muu vastaava vaihe. Edellytyksenä on, että hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä kuvataan avoimesti ja selkeästi, miten vaihe toteutetaan, mitä seikkoja vaiheessa käsitellään ja millä perusteella siihen valitaan osallistujat, jos kaikkia hyväksyttävän tarjouksen tehneitä ei siihen valita. Tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti.

4.8. HANKINTAPÄÄTÖS JA TIEDOKSIANTO

HANKINTAPÄÄTÖKSEN SISÄLTÖ JA TIEDOKSIANTO

Hankinnasta on tehtävä kirjallinen hankintapäätös perusteluineen. Hankintapäätöksen tekee se toimielin tai viranhaltija, jolla on siihen hallintosäännön tai sen perusteella tehdyn hallinnollisen päätöksen perusteella ratkaisuoikeus. Vastuu tehdystä hankintapäätöksestä on päätöksentekijällä.

Varsinaisen hankintapäätöksen ohella päätös on tehtävä myös muusta ratkaisusta, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Tällaisia ratkaisuja ovat mm. päätös ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta pois tarjouskilpailusta, päätös tarjouksen sulkemisesta tarjouskilpailusta tarjouspyynnön vastaisena sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tapahtuva vaiheittainen tarjousten vähentäminen.

Puitejärjestelyyn perustuvasta kansallisen kynnyksarvon ylittävästä hankinnasta tulee tehdä hankintapäätös, mikäli hankinta perustuu minimikilpailutukseen. Muissa tapauksissa kyse on tilauksista. Tilauksen dokumentointi tehdään ostavan yksikön omaan toimintaan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Eu-hankinnoista, SOTE- ja muista erityisistä palveluhankinnoista, puitejärjestelyn perusteella tehdystä kilpailuttamisesta (jos ylittää eu-kynnyksarvon) ja Dynaamisen hankintajärjestelmän (DPS) perustamisesta on laadittava **hankintaa koskeva kertomus**. Kertomusta ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos hankintakertomukseen vaadittavat tiedot ovat hankintapäätöksessä, jälki-ilmoituksessa tai muissa asiakirjoissa.

<p>Hankintapäätökseen tulee merkitä seuraavat tiedot:</p> <p>Huom! Tarjoajien liike- tai ammattisalaisuuksia ei saa sisällyttää julkisiin asiakirjoihin.</p>	<p>Yksilöity otsikko, päätöspäivämäärä ja §</p> <p>Hankinnan kohde (hankittava tavara, palvelu tai rakennustyö) ja määrä sekä sopimuskausi</p> <p>Voittaneen tarjoajan nimi</p> <p>Valittu hankintamenettely ja tarvittaessa sen perustelut sekä selvitys siitä, miten hankinnasta on ilmoitettu</p> <p>Selvitys, keneltä tarjouksia on pyydetty ja saatu</p> <p>Selvitys tarjoajien soveltuvuuden tarkistamisesta</p> <p>Ehdokkaan tai tarjoajan tai tarjouksen poissulkeminen ja sen perusteet</p> <p>Selvitys tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden arvioinnista</p> <p>Selvitys tarjouspyynnön tai tarjousten tarkennuksista tarvittaessa</p> <p>Selvitys käydyistä neuvotteluista tarvittaessa</p> <p>Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja hinta-laatusuhteen vertailuperusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty. Tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin</p> <p>Tieto siitä että hankintasopimus syntyy vasta kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella</p> <p>Tieto pakollisen odotusajan pituudesta</p> <p>Perusteet suoraan hankinnan käyttämiseen</p> <p>Perusteet hankinnan keskeyttämiseen</p>
--	--

<p>Hankintapäätös- tietojen lisäksi hankinta- kertomuksen edellyttämät tiedot (EU-, SOTE ja Erityispalvelujen hankinnat)</p>	<p>Hankintayksikkö ja yhteystiedot</p> <p>Hankinnan kokonaishinta kaikkine kuluineen ilman arvonlisäveroa (voidaan ilmoittaa myös sopimuksen vuosihintaa hyväksikäyttäen)</p> <p>Perusteet neuvottelumenettelyn tai kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttämiseen</p> <p>Tarvittaessa perustelut halvimman hinnan käyttämiselle palveluhankinnassa</p> <p>Perusteet hankinnan jakamatta jättämiseen</p> <p>Perusteet vaatia toimittajalta yli kaksinkertaista liikevaihtoa</p> <p>Perustelut, jos poikettu asiakirjojen sähköisestä tiedonvaihdesta</p> <p>Arvio alihankintana kolmansille osapuolille annettavista sopimuksen tai puitejärjestelyn osista taikka mahdollisten alihankkijoiden nimet</p> <p>Kuvaus hankintamenettelyssä mahdollisesti todetuista eturistiriidoista ja niiden johdosta toteutetuista toimenpiteistä</p>
<p>Liitteet</p>	<p>Tarjousvertailu</p> <p>Muutoksenhakuohjeet (valitusosoitus markkinaoikeudelle ja oikaisuohje hankinta-oikaisun tekemiseksi) on laitettava hankintapäätöksen liitteeksi.</p>
<p>Tiedoksianto</p>	<p>Hankintapäätös perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen (myös keskeyttämisspätös) on annettava kirjallisesti tiedoksi kaikille niille, joita asia koskee, eli tarjouskilpailuun osallistuneille (voittaneelle ja muille tarjouksen jättäneille, myös tarjouskilpailusta hylätyt tai poissuljetut tarjoajat).</p> <p>Kaksivaiheisissa menettelyissä (kuten rajoitettu tai neuvottelumenettely) ensimmäinen, tarjoajien valintaa koskeva päätös annetaan tiedoksi kaikille osallistumishakemuksen jättäneille ehdokkaille, ja toinen, varsinainen hankintapäätös, vain menettelyn toisessa vaiheessa mukana olleille tarjoajille.</p> <p>Tiedoksiantoa koskevaan viestiin on erikseen merkittävä tieto viestin lähettämispäivästä (ei riitä, että tieto näkyy viestin lähetystunnistetiedoissa).</p>

Tiedoksianto tehdään mahdollisimman pian hankintapäätöksen tekemisen jälkeen. Suurissa hankinnoissa on tarjoajan edun mukaista, että tämä saa tietää poissulkemisesta tai hylkäämisestä mahdollisimman pian.

Tarvittaessa tiedoksianto voidaan tehdä postitse. Hankintapäätöksen tiedoksiannolla ja tiedoksiantotavalla on merkitystä muutoksenhaku-aikaan, koska se alkaa kulua vasta päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaantiaika	<ul style="list-style-type: none"> - Päivä, jolloin sähköinen viesti päätösasiakirjoiheen on vastaanottajan käytettävissä siten, että viestiä voidaan käsitellä. Pääsääntöisesti se on viestin lähettämispäivä, ellei esitetä muuta selvitystä. Sähköiseen viestiin on erikseen merkittävä viestin lähettämispäivä. Ei riitä, että tieto näkyy viestin lähetystunnistetiedoissa. - Jos hankintapäätös annetaan tiedoksi postitse, tiedoksisaanti katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettamisestä, jollei ehdokas tai tarjoaja näytä tiedoksiannon tapahtuneen myöhemmin. - Jos käytetään todisteellista tiedoksiantoa saantitodistusta vastaan (hallintolain 60 §), tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen sinä päivänä, jolloin lähetys on kuitattu saantitodistukseen vastaanotetuksi.
---------------------------	---

Päätös tulee toimittaa myös sille toimitelmalle ja sen esittelijälle, jolla on päätökseen otto-oikeus sekä esimiehelle.

Mikäli hankintaan sisältyy optio-oikeus, tekee siitä päätöksen sama toimitelin tai viranhaltija, joka on tehnyt alkuperäisen hankintapäätöksen, ellei päätöksenteko-oikeutta ole siirretty muulle taholle.

Rakennusurakoiden osalta voidaan lisä- ja muutostöitä tilata virallisissa työmaakokouksissa ilman erillistä viranhaltijapäätöstä. Päätöksen tekee viranhaltija, joka on tehnyt alkuperäisen hankintapäätöksen tai viranhaltija, jolle päätös-oikeus lisä- ja muutostöiden osalta on urakkasopimuksessa siirretty.

HANKINNAN KESKEYTTÄMINEN

Hankintayksiköllä on oikeus keskeyttää tarjouskilpailu ja hankinnan toteuttaminen eli hankintamenettely vain todellisesta ja perustellusta syystä. Tämä edellyttää, että kaikkia ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan silloin tasapuolisesti ja syrjimättömästi ja että keskeyttämisen syy on todellinen.

Hankinnan keskeyttämisperusteita	<ul style="list-style-type: none"> - Ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia tai mikään tarjouksista ei vastaa tarjouspyyntöä - Kaikki tarjoukset ovat liian kalliita - Suunnitelmat tai olosuhteet ovat muuttuneet tarjouskilpailun aikana - Ei ole todellista kilpailutilannetta, kun on saatu vain yksi tarjous - Hankinnassa on menettelyvirhe
---	---

Jos hankintayksikkö havaitsee tarjouskilpailun aikana, että hankintaprosessissa on tapahtunut menettelyvirhe, sen on välittömästi korjattava tapahtunut virhe, mikäli se on korjattavissa tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Hankinta on syytä keskeyttää ja käynnistää uudella hankintailmoituksella, jos virhettä ei voida tasapuolisesti korjata. Hankintayksikkö voi myös korjata

itse virheellisen hankintapäätöksen tekemällä hankintaoikaisun, jos hankintapäätöksestä ei ole vielä kulunut 90 päivää eikä hankintasopimusta ole tehty.

Pelkästään se, että hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen, ei ole peruste hankinnan keskeyttämiselle. Sen sijaan markkinaoikeusvalituksen perusteena oleva menettely- tai muu virhe, voi toimia perusteena hankintamenettelyn keskeyttämiselle.

Hankinnan keskeyttämis päätös perusteluineen on annettava tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuville ja siihen on liitettävä valitusosoitus ja oikaisuohje. EU-hankinnoissa hankinnan keskeyttämisestä ja sen perusteista on tehtävä myös jälki-ilmoitus.

4.9. HANKINTAOIKAISU JA VALITUS MARKKINAOIKEUTEEN

HANKINTAOIKAISU

Hankintaoikaisulla on mahdollista korjata hankintamenettelyssä tapahtuneen virhe mahdollisimman nopeasti. Edellytyksenä hankintaoikaisun vaatimiselle on, että hankintayksikön päätös tai ratkaisu perustuu lain (hankinta- tai muun lain, kuten hallintolain) soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen tai että asiaan on tullut sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin. Virhe voi olla esimerkiksi tarjousten vertailussa tapahtunut pisteytysvirhe tai vertailuperusteen virheellinen soveltaminen, tai se, että hankintapäätöksen tekijä on ollut esteellinen. Virhe hankintamenettelyssä voi olla myös sellainen, että hankintamenettely on keskeytettävä, jos virhettä ei pystytä korjaamaan oikaisemalla. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, jos tarjouspyyntö on hankintalain vastainen tai hankinnasta ei ole julkaistu hankintalain vaatimaa hankintailmoitusta. Uutta tietoa koskeva tilanne puolestaan voi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos hankintapäätöksen tekemisen jälkeen osoittautuu, että tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan vakuutus soveltuvuuden täyttymisestä ei saatujen selvitysten perusteella pitänytkään paikkaansa. Hankintaoikaisua voi käyttää myös tilanteessa, jossa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sopimusneuvottelut valitun tarjoajan kanssa kariutuvat tai kyseinen tarjoaja ei kykenekään toteuttamaan hankintaa.

Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväksi joko omasta aloitteesta tai asianosaisen vaatimuksesta. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireille tulosta välittömästi niille, joita asia koskee. Näitä ovat mm. tarjouskilpailun voittaja ja muut tarjouskilpailuun osallistuneet ja jos asiasta on samanaikaisesti valitettu markkinaoikeuteen, myös markkinaoikeus.

Hankintaoikaisun käsittelee alkuperäisen hankintapäätöksen tekijä.

HANKINTAOIKAISUN MÄÄRÄAJAT

Asianosaisen määräaika	Vaatus hankintaoikaisun tekemisestä on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai ratkaisusta.
Hankintayksikön määräaika	Hankintayksikkö voi oma-aloitteisesti ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavaksi 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty .

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai hankintaoikaisun käsittelyä. Muutoksenhaku markkinaoikeuteen on kuitenkin tehtävä samanaikaisesti hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen kanssa, koska hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen tekemisestä huolimatta valitusaika markkinaoikeuteen kuluu samanaikaisesti. Hankintaoikaisu voi koskea myös lainvoimaista hankintayksikön päätöstä.

Hankintasopimuksen tekeminen ei ole enää ehdoton este hankintaoikaisun käytölle. Tällöin on kuitenkin muistettava, että osapuolia sitova sopimus estää hankintayksikköä sopimus-oikeudellisesti muuttamasta yksipuolisesti sopimuksen tekemiseen johtanutta ratkaisuaan. Jos osapuolet kuitenkin irtautuvat tehdystä sopimuksesta sopimusehtojen mukaisesti ja hankintaoikaisulle varattu määräaika on tämän jälkeen edelleen voimassa, voi hankintayksikkö käyttää hankintaoikaisua.

Hankintayksiköllä on velvollisuus käsitellä sille tehdyt hankintaoikaisuvaatimukset. Käsittely on syytä tehdä ilman aiheetonta viivytystä. Hankintapäätöksen tai ratkaisun korjaaminen ei edellytä asianosaisen suostumusta. Hankintayksikön on kuitenkin hyvä kuulla hankintaoikaisun osapuolia etenkin, jos hankintayksikkö hankintaoikaisun perusteella poistaa aiemman virheellisen päätöksen ja tekee uuden hankintapäätöksen.

Jos hankintayksikkö ei hankintaoikaisua käsitellessään päättää muuttaa tekemäänsä hankintapäätöstä, vaan hylkää hankintaoikaisuvaatimuksen, päätökseen ei liitetä muutoksenhakuohjetta. Uutta hankintapäätöstä ei ole tällöin syntynyt, joten uutta muutoksenhakuaikaa ei myöskään tule. Jos hankintayksikkö poistaa virheellisen päätöksen ja ratkaisee asian uudelleen eli tekee uuden hankintapäätöksen tai päättää keskeyttää hankintamenettelyn sellaisen virheen perusteella, jota ei voi korjata tekemällä uusi hankintapäätös, kyseessä on uusi hankintapäätös, joka annetaan asianmukaisesti tiedoksi perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen ja josta lähtee uusi muutoksenhakuaika.

VALITUS MARKKINAOIKEUTEEN, VALITUSAIKA JA MARKKINAOIKEUDEN TOIMIVALTA

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi voidaan valituksella saattaa hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikön päätös tai hankintayksikön muu hankintamenettelyssä tekemä päätös, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Sellaisesta hankintayksikön päätöksestä tai ratkaisusta ei voi valittaa, joka koskee vain hankinnan valmistelua. Tällaisia ratkaisuja voisivat olla esim. hankkeen projektiryhmän perustaminen hankinnan määrittelyä tai teknisen vuoropuhelun käynnistäminen. Markkinaoikeuteen ei myöskään voi valittaa pelkästään siitä, että EU-kynnysarvon ylittävää hankintasopimusta ei jaeta osiin 75 §:n nojalla tai että 93 §:ssä tarkoitettua kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään yksinomaan halvinta hintaa tai kustannuksia.

Valitus on pääsääntöisesti tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Jos hankintayksikkö on tehnyt dynaamiseen hankintajärjestelmään ja puitejärjestelyyn perustuvan hankintasopimuksen vapaaehtoista odotusaikaa noudattamatta, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon päätöksestä valitusosoituksineen.

Jos ehdokkaan tai tarjoajan tiedoksi saama hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen, valitus markkinaoikeudelle on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä.

Jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi suoraan hankintailmoituksen tai sopimusmuutosta koskevan ilmoituksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä, valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta. Jos edellä mainittuja ilmoituksia ei ole julkaistu, suoraan hankintaa koskeva valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun suoraan hankinnasta on julkaistu jälki-ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hankintasopimus on tehty.

Markkinaoikeus ei käsittele hankintamenettelyssä tehtyjen virheiden johdosta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskevia vaatimuksia. Vahingonkorvausta koskevat kanteet on pantava vireille alioikeudessa (kärjäoikeudessa).

HANKINNAN VÄLIAIKAINEN JÄRJESTÄMINEN

Jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti haluamansa toimittajan kanssa, jollei hankintaa voida lykätä markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi. Väliaikaisena järjestelyinä tilauksia ei voi tehdä näiden tahojen ulkopuolella olevilta. Väliaikaiset järjestelyt eivät saa estää sitä, että valittajan vaatimuksesta markkinaoikeus voi määrätä hankintapäätöksen kumottavaksi tai velvoittaa hankintayksikköä korjaamaan virheellisen menettelynsä.

Hankinnan väliaikaiseen järjestämiseen ei voi hakea muutosta, koska hankintalain näkökulmasta kyse on tilauksista, ei hankintapäätöksestä.

ODOTUSAJAT JA TÄYTÄNTÖÖNPANOKIELTO EU-HANKINNOISSA

Sopimus voidaan allekirjoittaa EU-hankinnoissa vasta pakollisen 14 päivän odotusajan kuluttua hankintapäätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista. Odotusaika ei koske suoraan hankintoja. Dynaamiseen hankintajärjestelmään ja puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa vapaaehtoinen odotusaika on 10 päivää. Jos odotusaikaa ei noudata, se pidentää valitusaikaa 30 päivään. Sopimus voidaan tehdä vasta vapaaehtoisen odotusajan päätyttyä, jos hankintayksikkö on hankintapäätöksessä ilmoittanut sitä noudattavansa.

EU-hankinnoissa hankintasopimusta ei myöskään saa tehdä, jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen. Tämä koskee myös EU-kynnysarvon ylittäviä suoraan hankintoja, joista on julkaistu suoraan hankintailmoitus.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen yleistä pakollista odotusaikaa ei tarvitse noudattaa, jos hankintasopimus tehdään ainoan hyväksyttävän tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa eikä tarjouskilpailussa ole jäljellä enää muita tarjoajia tai ehdokkaita, joiden asemaan sopimuskumppanin valinta vaikuttaa. Tämä tarkoittaa siis tilannetta, jossa tarjouskilpailuun on tullut vain yksi hyväksyttävä tarjous tai jossa tarjouskilpailun aiemmissa vaiheissa muut tarjoajat on hylätty tai suljettu pois tarjouskilpailusta. Edellytyksenä on, että näille hylätyille tai poissuljetuille on annettu oikeus valittaa aiemmassa vaiheessa tehdyistä päätöksistä. Odotusajan noudattamatta jättäminen näissä ei myöskään pidennä valitusaikaa.

TILAAJAVASTUULAIN MUKAINEN SELVITYSVELVOLLISUUS

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) koskee sekä yrityksiä että kaikkia julkisen sektorin yksiköitä silloin, kun ne tilaavat työtä yli 9.000 euron arvosta (alv 0 %) tai yli 10 päivää vuokratyötä, joka tehdään tilaajan Suomessa olevissa työtiloissa tai työkohteessa. Raja-arvoja laskettaessa työn katsotaan jatkuneen yhdenjaksoisesti, jos tilaajalle tehty työ tai aikaansaatu työtulos perustuu useisiin peräkkäisiin, keskeytymättöminä tai vain lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin. Tilattavan työn tulee liittyä tilaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin tai tavanomaiseen toimintaan liittyviin kuljetuksiin. Rakentamisessa lakia sovelletaan rakennuttajana toimiviin yksiköihin ja sopimusketjussa yhteisellä työpaikalla työsuorituksen tilaavaan tahoon.

Käytännössä tämä koskee niitä palveluhankintoja, joissa palvelu tuotetaan tilaajayksikön tiloissa tai työkohteessa, esim. siivous-, huolto- ja turvapalvelut. Näissä hankinnoissa tilaajan tulee selvittää, että sen sopimusosapuolena toimiva taho (laissa sopimusosapuolesta käytetään käsitettä alihankkija) on rekisteröity kauppa-, ennakkoperintä-, työnantaja- ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ja että tämä on huolehtinut verojen ja eläkemaksujen maksamisesta sekä noudattaa alansa yleistä työehtosopimusta. Lisäksi on pyydettävä selvitys työterveyshuollon järjestämisestä. Selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Selvitysten toimittamisen voi korvata Tilaa javastuu.fi raportilla. Verotietojen osalta selvitysvelvollisuus voidaan toteuttaa verotustietojen

julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 20 a §:n mukaista yritysten verovelkarekisteriä hyödyntäen. Jos verovelkarekisteristä ilmenee, että sopimuspuolella on verovelkarekisteriin merkittyä verovelkaa, olisi tilaajan, täyttääkseen selvitysvelvollisuutensa, selvitettävä verovelan määrä pyytämällä sopimuspuolta toimittamaan viranomaisen antama todistus verovelan määrästä.

Selvitysvelvollisuutta ei ole, jos tilaajalla on perusteltu syy luottaa kumppaniinsa. Tällaisena syyinä voi olla se, että toimittavana osapuolena eli sopimusosapuolena on valtio, kunta, kuntayhtymä, seurakunta tai muu julkissektoria edustava taho taikka osakeyhtiölaissa tarkoitettu julkinen osakeyhtiö. Selvitysvelvollisuutta ei myöskään ole, jos sopimusosapuoli on harjoittanut liiketoimintaa vähintään kolme vuotta (pelkkä kolmen vuoden takainen tai aiempi rekisteröinti ei riitä, vaan liiketoimintaa on tullut tosiasiallisesti harjoittaa vähintään tämä aika), osapuolten välillä on vakiintunut kauppasuhte tai muun vastaavan syyn perusteella. Selvitykset ja tiedot on kuitenkin aina pyydettävä, jos tilaajalla on syytä epäillä, ettei sopimuspuoli aio täyttää velvoitteitaan. Selvityksiä ei saa jättää hankkimatta vain sillä muodollisella perusteella, että yritys on ollut toiminnassa yli kolme vuotta, jos tilaaja epäilee, että velvoitteet voivat olla hoitamatta.

Selvitysvelvollisuuden laiminlyömisestä tai sopimuksen solmimisesta työnantjavastuun laiminlyöneen yrityksen kanssa voidaan määrätä laiminlyöntimaksu. Maksu voidaan jättää määräämättä tai maksua voidaan vähentää olosuhteet huomioon ottaen. Tietyissä laissa säädettyissä tapauksissa maksu voidaan määrätä korotettuna.

Tilaajavastuulain nojalla selvitysvelvollisuutta ei ole tavarahankinnoissa.

Rakentamistoimintaan (rakentaminen ja rakentamiseen liittyvä korjaus-, hoito- ja kunnossapito-toiminta) liittyvä tilaaja ei vapaudu selvitysvelvollisuudesta sillä perusteella, että sopimuspuolen toiminta on vakiintunutta tai tilaajan ja sopimuspuolen sopimussuhde on vakiintunut eikä näihin rinnastettavan syyn perusteella. Lisäksi tilaajalla on oltava todistus siitä, että sopimuspuoli on ottanut tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettua todistuksen. Rakentamistoimintaa koskevaan hankintasopimukseen on myös otettava lauseke, jonka mukaan sopimukseen liittyvissä työsuhteissa on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava saman laatuudessa työssä.

SOPIMUKSEN TEKEMINEN

Hankintapäätöksen jälkeen on hankinnasta tehtävä aina kirjallinen sopimus. Hankintasopimus syntyy hankintalain mukaan, kun kirjallinen sopimus allekirjoitetaan, ei hankintapäätöksen tiedoksiannon perusteella. Sopimus tehdään tarjouspyynnön liitteenä olleen sopimusluonnoksen tai vakiosopimusehtojen pohjalta. Sopimukseen kirjataan kaikki hankinnan edellyttämät ehdot.

4.11. JÄLKI-ILMOITUS

Sopimuksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä säädetyssä määräajassa jälki-ilmoitus EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Jälki-ilmoitus tehtävä	Määräaika
EU-hankinta (myös päätös puitejärjestelystä, mutta ei puitejärjestelyyn perustuvaa yksittäisestä hankinnasta, vaikka kynnysarvo ylittyisi) EU-kynnysarvot ylittävä suora hankinta Dynaamiseen hankintajärjestelmään perustuva hankintasopimus	30 pv sopimuksesta tai päätöksestä
Suunnittelukilpailun tulokset	30 pv kilpailun päättymisestä
Käyttöoikeussopimusta koskeva hankinta	48 pv käyttöoikeussopimuksen tekemisestä
EU-hankinnan keskeyttäminen	Ei määräaikaa
Hankinta, josta julkaistu ennakoilmoitus, mutta ei hankintailmoitusta	Ei määräaikaa

5. HANKINTASOPIMUKSEN MUUTTAMINEN

5.1. OLENNAINEN MUUTOS ON KIELLETTY

Hankintalakiin on lisätty säännöksiä sopimuksen **olennaisesta muuttamisesta**. Hankintasopimukseen tai puitejärjestelyyn ei saa tehdä hankintapäätöksen tekemisen jälkeen ns. olennaisia muutoksia hankintasopimukseen tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteesta johtuen, vaan hankinta tulee tällöin kilpailuttaa uudelleen.

Hankintalain määrittelyjä olennaisille sopimusmuutoksille	<p>Muutoksella otetaan käyttöön ehtoja, jotka, jos ne olisivat alun perin kuuluneet hankintamenettelyyn, olisivat mahdollistaneet muiden kuin alun perin valittujen tarjoajien osallistumisen menettelyyn tai muun kuin alun perin hyväksytyyn tarjouksen hyväksymisen tai jotka olisivat tuoneet hankintamenettelyyn lisää osallistujia.</p> <p>Sopimuksesta tai puitejärjestelystä tulee muutoksen jälkeen taloudellisesti edullisempi sopimusosapuolelle sellaisella tavalla, jota alkuperäisessä hankintasopimuksessa tai puitejärjestelyssä ei ollut määritetty.</p> <p>Muutos laajentaa sopimuksen tai puitejärjestelyn soveltamisalaa huomattavasti.</p> <p>Sopimusosapuoli, jonka kanssa hankintayksikkö on alun perin tehnyt sopimuksen, korvataan uudella sopimusosapuolella</p>
--	--

5.2. SALLITUT SOPIMUSMUUTOKSET

<p>Hankintalain määrittelyjä ei-olennaisille sopimusmuutoksille, jotka eivät edellytä uutta hankinta- menettelyä</p>	<p>Muutos perustuu hankintamenettelyn aikana tiedossa olleisiin ja hankinta-asiakirjoissa mainittuihin sopimusehtoihin tai niiden muuttamista koskeviin ehtoihin, niiden rahallisesta arvosta riippumatta, ja nämä ehdot ovat selkeät, täsmälliset ja yksiselitteiset, eivätkä ne muuta hankintasopimuksen tai puitejärjestelyn yleistä luonnetta</p> <p>Alkuperäisen sopimuskumppanin on tarpeen suorittaa lisätöitä tai -palveluja taikka ylimääräisiä tavarantoimituksia, jotka eivät sisältyneet alkuperäiseen hankintasopimukseen, ja jos sopimuskumppanin vaihtaminen ei ole mahdollista taloudellisista tai teknisistä syistä ja se aiheuttaisi merkittävää haittaa tai kustannusten merkittävää päällekkäisyyttä hankintayksikölle.</p> <ul style="list-style-type: none">- Muutoksen arvo ei saa olla enempää kuin 50 % alkuperäisen sopimuksen arvosta. Kutakin muutosta arvioidaan itsenäisesti.- Tehtävä sopimusmuutosilmoitus- Muutoksen tarve johtuu olosuhteista, joita huolellinen hankintayksikkö ei ole voinut ennakoida eikä muutos vaikuta hankintasopimuksen yleiseen luonteeseen- Muutoksen arvo ei saa olla enempää kuin 50 % alkuperäisen sopimuksen arvosta. Kutakin muutosta arvioidaan itsenäisesti.- Tehtävä sopimusmuutosilmoitus <p>Alkuperäinen sopimuskumppani korvataan uudella sopimuskumppanilla yksiselitteisellä sopimuksen muuttamista koskevalla ehdolla tai alkuperäisen sopimuskumppanin asema siirtyy yhtiön rakennejärjestelyjen, yritysostojen, sulautumisten ja määräysvallan muutosten tai maksukyvyttömyyden seurauksena kokonaan tai osittain toiselle toimittajalle, joka täyttää alun perin vahvistetut laadulliset soveltuvuusvaatimukset edellyttäen, ettei tästä aiheudu muita olennaisia muutoksia hankintasopimukseen eikä tällä pyritä kiertämään hankintalain soveltamista.</p> <p>Kyse on sellaisesta vähäarvoisesta sopimusmuutoksesta, joka alittaa EU-kynnysarvot tai liitteen E palveluissa tai käyttöoikeussopimuksissa kansalliset kynnysarvot eikä vaikuta sopimuksen yleiseen luonteeseen</p> <ul style="list-style-type: none">- Muutoksen arvon tulee olla pienempi kuin 10 prosenttia alkuperäisen palvelu- tai tavarahankinnan tai käyttöoikeussopimuksen arvosta tai pienempi kuin 15 prosenttia alkuperäisen rakennusurakan arvosta. Jos muutoksia tehdään useampia, arvo arvioidaan peräkkäisten muutosten kumulatiivisen nettoarvon perusteella.
---	--

Uusien säännöksiä vuoksi muutoshallinnan menettelyt ja tilanteet ja sopimuksen tarkistuslausekkeet on syytä ennalta selvittää ja määrittää mahdollisimman tarkoin jo sopimusluonnokseen tarjouskilpailuvaiheessa ja tarvittaessa ottaa pitkäkestoiseen sopimukseen hintojen muuttamista varten indeksiehto.

Kannattaa määrittää sopimukseen, miten, milloin ja kenelle toimittaja ilmoittaa sopimusmuutostarpeesta, mitä tietoja tilaajalle tulee toimittaa ja miten sopimusmuutosesitys käsitellään tilaajayksikössä. Sopimuksen laatimisvaiheessa on myös hyvä selvittää, miten sopimuskauden aikana tapahtuva palvelujen mahdollinen kehittyminen ja uudet palvelut otetaan huomioon.

Jos muita kuin olennaisia sopimusmuutoksia tehdään, ne on tehtävä sopimuksessa sovitulla muutoshallintamenettelyllä, kirjallisesti tai muuten sähköisesti dokumentoidulla tavalla. Oikeus muutosten tekemiseen on pääsääntöisesti sopimuksen hyväksyjällä, kun muutoksessa on kyse esim. toimitusaika- tai hintamuutoksesta, lisätyöstä tai jonkin sopimuskokonaisuuden osan laajenuksesta tai toimittajan yritysosan muutoksesta. Pienten muutosten tekeminen ja hyväksyminen, esim. yhteyshenkilön tai yhteystietojen muuttaminen, tulee tehdä suhteellisuusperiaatteen mukaisesti mahdollisimman vaivattomasti esim. sopimuksesta vastaavan henkilön toimesta.

Sopimusmuutokset tallennetaan ja niistä tiedotetaan osapuolille siten, kuin muutosten tekemisestä on sovittu sopimusasiakirjassa ja yksikön sisäisesti.

6. HANKINTAKÄSIKIRJAN PÄIVITTÄMINEN

Hankintapäällikkö voi päivittää tätä hankintakäsikirjaa hankintalainsäädösten tai muiden olennaisten olosuhteiden muuttuessa.